

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
2/2018
13. január 2018

Ludo Štúr

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

STAV SLOVENSKÉHO JUHU
NABÁDA NA RÁZNE ČINY
Strana 4.

PRVÉ KOLO ROKOVANÍ
O BREXITE POD STRECHOU
Strana 5.

UPLYNULÉ ŠTVŔTSTOROČIE
OPTIKOU VLADIMÍRA MEČIARA
Strana 6.

SLOVANSKÉ MATICE VERIA
MOBILIZUJÚCEJ SILE KULTÚRY
Strana 8.

JOZEF „BAŤKO“ ŠKULTÉTY –
USILOVNÝ MATIČNÝ ORÁČ
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Aké slová nám prebehnú myslou pri striedaní starého a nového roka? Azda spomienky, bilancia, očakávanie, nádej, radosť či nostalgia. Je ich zopár a skrývajú v sebe potenciál nových začiatkov, ale aj nápravy vecí minulých. Jednoducho, na chvíľu o niečo intenzívnejšie vnímame seba, ale aj naše okolie cez optiku plynutia času. Toho času, ktorý má takpovediac súkromný a verejný rozmer, pričom sa tieto rozmery do istej miery prekrývajú. Ako v zrýchlenom časozbernom dokumente nám napríklad preletí hlavou, že už je to desať rokov, čo sme začali pôsobiť v konkrétnom zamestnaní. Tohto roku dovŕši náš potomok plnoletých osemnásť jarí, pritom veď len nedávno sme mu pripravovali kostým na novoročnú školskú besiedku. Je to dvadsať rokov, čo sme sa rozhodli s tou svojou, prípadne s tým svojim kráčať životom vedno. Skrátka, vnútorné vnímanie času je pascou a zároveň fabrikou na spomienky. Tie súkromné, ale aj takpovediac verejné.

Rok, ktorý je pred nami, má na svojom konci číslo osem. V našich dejinách dosť kľúčové číslo z pohľadu udalostí, ktoré hýbali Slovenskom v dvadsiatom storočí. Hneď na samom začiatku roka si teda pripomíname dvadsiate piate výročie vzniku Slovenskej republiky. Výročie udalostí, ktorá azda podmieňuje všetky slová spomenuté v úvode. Bilanciu, očakávania, sklamanie, smútky i radosť. Jedno je však neodškrípateľné. Pred štvrtstoročím sa konečne a neodvolateľne zavŕšila naša cesta za národnou svojbytnosťou, splnili sa naše túžby držať svoj osud vo vlastných rukách. Toto výročie ponúkalo možnosť pripomenúť si bez zbytočného páťosu cestu, ktorou sme prešli, ale aj tých ľudí, ktorí na tejto ceste zanechali výraznejšie stopy. Táto štvrtstoročnica ponúka šancu začať odbúrať rôzne zbytočné antagonizmy, zjednocovať sa v mene rozvoja a napredovania našej vlasti. Je mi ľúto, že túto možnosť nevyužil v prípade udeľovania štátnych vyznamenání práve prezident Slovenskej republiky.

Maroš M. BANČEJ

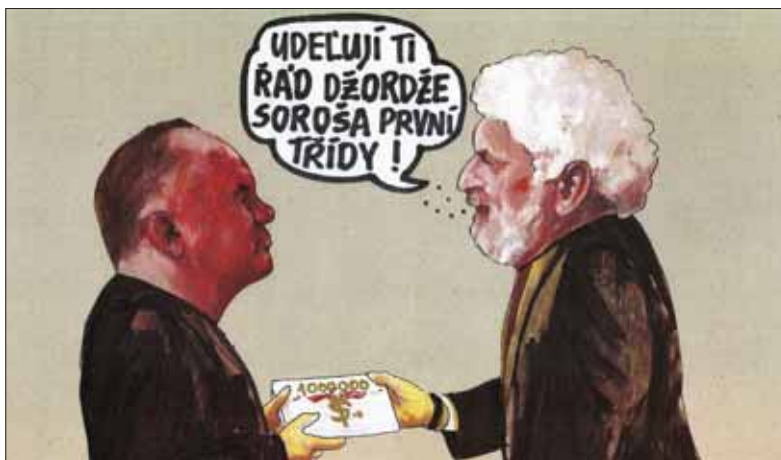
ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Andrej Kiska pri výročí slovenskej štátnosti vyznamenal jej odporcov Prezident zabudol na zakladateľov štátu!

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Prezident Andrej Kiska sa pri udeľovaní tohtoročných vyznamenání druhého januára nezachoval ako prezident všetkých Slovákov. Okrem mnohých vedcov a umelcov, ktorí si ocenenia isto zaslúžia, ocenil aj aktívnych bojovníkov proti slovenskej zvrchovanosti a štátnosti. Dokonca ich neváhal označiť ako tých, „čo posilňujú našu súdržnosť, čo spájajú rôznorodých jednotlivcov do pevných komunit..., vďaka čomu je náš život v Slovenskej republike lepší, krajší a hodnotnejší“.

A hluchí ani slepí neostali matičiari a čitatelia Slovenských národných novín. „Pán prezident mnohým Slovákom pokazil radosť z dvadsiatich piatich rokov štátnosti. Prečo neoceníl zásluhy mužov a žien, ktorí sa podľa svojich možností podieľali pri zakladaní druhej Slovenskej republiky? Zneuctil vysoké štátne vyznamenania i zásluhy veľkých mužov, podľa ktorých boli nazvané,“ povedal pre SNN bývalý veľvyslanec Marián Servátka. Matičiarka Ľudmila Hrehorčáková SNN napísala: „Osnovaťelom a projektantom Slovenskej republiky mala patriť pri tejto príležitosti náležitá pocta. Kde sú tí, ktorí vyniesli Slovensko na dejinnú dráhu a dali nám ústavu, štátne symboly, hymnu, právo na samostatnosť a svojbytnosť? Kde sú všetci tí strojcovia, vizionári, vlastenci z Donovalov, tribúni z námestí? A zatiaľ opäť lož a nespravodlivosť sadli za náš stôl a z rúk hlavy prezidentskej prijímajú vyznamenania bez hanby a začervenania tí, ktorí proti Slovensku bojovali.“ Rozhorčenie vyjadril aj člen výboru Matice slovenskej a zvolenský matičiari Branislav Husár: „Som sklamaný, že prezident ocenil ľudí, ktorí pre Slovensko neurobili nič, práve naopak. Pôsobili proti nej. Od radových matičiariarov som dostal mnoho nespokojných telefonátov.“ Lavicový politológ Eduard Chmelár pre portál Hlavné

správy uviedol: „Prezident neudielil žiaden rad, ktorý sa viaže k štátnemu sviatku vzniku nezávislej SR, čo je vzhľadom na také významné okružie výročie šokujúce. To nie je len ignorantsvo najhrubšieho zrna. To je urážka väčšiny obyvateľov tohto štátu. Andrej Kiska opakovane zneužíva udeľovanie štátnych vyznamenání na oceňovanie svojich kamarátov. Takto sa nespráva hlava štátu, ale hovorca úzkej skupinky.“

■ NESLOVENSKÝ POSTOJ

Prezident sa prihovára, že „ešte stále oceňujeme ľudí, ktorí v druhej svetovej vojne bojovali proti fašizmu, aj tých, ktorí sa vzopreli totalitnému

komunistickému režimu“. Lenže prezident Kiska si dosiaľ nenašiel cestu k najstaršej organizácii politických väzňov komunizmu a od svojho zvolenia do funkcie odignoroval všetky pozvania na polozenie venca k pamätníku obetí komunizmu. A. Kiska vyznamenal Radom Ľudovíta Štúra ľudí, ktorí Štúrovi nevedia prísť na meno. A vyzdvihol odvahu práve tých, ktorí sa v čase zápasu o existenciu slovenskej samostatnosti vzopreli proti nej. Lebo podľa Kisku je vznik samostatnej Slovenskej republiky zlom, na porážku ktorého bolo treba veľa „odvahy, obetavosti i utrpenia...“. Predovšetkým Martin Milan Šimečka – ocenený Radom

Ľudovíta Štúra I. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj demokracie, o ochranu ľudských práv a slobôd a o rozvoj žurnalistiky. Nijaké zásluhy o vznik a rozvoj Slovenskej republiky sa v súvislosti s jeho ocenením nespomínajú, a je to správne. Lebo Šimečka patrí k najradikálnejšiemu krídlu bojovníkov proti zakladateľom slovenskej štátnosti. Bol šéfredaktorom denníka Sme a týždenníkom Domino fórum a českého Respektu.

■ SOROŠOV KAMARÁT

Vyznamenať Fedora Gála Radom Ľudovíta Štúra I. triedy je rovnako pomýlené ako niektorých ďalších, najmä Petra Breinera. Ich mená symbolicky spájajú bratislavskú kaviareň a každému národovcovi sa pri ich menách dvíha žalúdok ako aktuálnemu poslancovi NR SR za Most – Híd Františkovi Šebejovi pri pohľade na slovenský štátny znak.

Prezident A. Kiska bol na sklonku minulého roka v Spojených štátoch, kde sa stretol s finančným špekulantom Georgom Sorosom. Keď sa dosiaľ uvažovalo, prečo sa počas štátnej návštevy s ním stretol, dnes je všetko jasnejšie. Andrej Kiska akoby neudeľoval štátne vyznamenania v mene všetkých občanov Slovenska, ale skôr v mene svojho kamaráta spoza oceánu.

3 OTÁZKY PRE:

právnik **Mariána GEŠPERA**, nového predsedu Matice slovenskej

Vlast' by mala byť ukotvená v každom z nás

• **Predsedom MS ste necelých dva mesiace. Ako by ste krátko zhodnotili vaše zoznamenie sa s touto pozíciou?**

Funkciu predsedu som prevzal koncom novembra 2017, čo je veľmi krátke obdobie. Niet na čo čakať. Spolu s kolegami sme okamžite iniciovali prvé rady a začali pracovať na plánoch, ktoré sme predstavili na valnom zhromaždení MS. Stojí pred nami veľa dôležitých úloh. Realizácia mnohých oprávnených požiadaviek matičiariarov, odborov i vedeckých zložiek mešká dlhé roky a je nevyhnutné ich v rámci našich možností operatívne naplňať.

• **Čo sa vám za tento krátky čas podarilo zrealizovať?**

Veľmi pozitívne hodnotím prvé pracovné stretnutie s ministrom kul-

túry SR Marekom Maďaričom, ktoré sa uskutočnilo krátko po mojom zvolení. Jeho návrhy k našej činnosti boli veľmi podnetné a vážim si jeho úprimnú snahu pomôcť Matici. Treba vyzdvihnúť, že na rozdiel od posledných volebných období boli s drvivou väčšinou zvolení podpredsedovia, správca a členovia predsedníctva, čo je signálom jednoty výboru, ale aj stabilizácie MS. Tak ako sme sľúbili, okamžite sme začali oslovovať cirkvi a renomované kultúrne a spoločenské organizácie. Matičnú delegáciu prijal predseda NR SR Andrej Danko. Rok 2018 nás zaväzuje pripomenúť si významné udalosti, ktoré sa odohrali pred sto rokmi. Na prvom neformálnom stretnutí zástupcov Národného osvetového centra sme prerokovali našu účasť na najväčšom folklórnom festivale Východná a najstaršom fes-

tivale ochotníckeho divadla Scénická žatva. Máme za sebou prvé stretnutie, ale aj náčrty spolupráce s Rusínskou obrodou na Slovensku.

• **Aký vínš pošlete na rok 2018 matičiariarov?**

Každý z nás je súčasťou národa a národ je v každom z nás. Preto si vážme nielen zdravie, priateľstvo, rodinu, ale aj svoju vlasť, ktorá nám poskytuje možnosť uskutočňovať naše túžby a plány, vďaka ktorým sa stávame lepšími ľuďmi. Budme hrdí na všetko, čo dokázali naši predkovia, skúsme sa priblížiť jeden druhému a nehládajme medzi nami rozdiely, ale to, čo nás spája. Všetkým želim, nech radosť a pokoj vstúpia do našich domovov a naplnia sa naše pozitívne predsavzatia.

Maroš SMOLEC
Foto: SNN

V SNN 3/2018
SI PREČITATE

- A. Hrnko o roku 2018, ktorý sa v laickej verejnosti považuje za „osudový“ – osmičkový
- Žeby definitívne „nie“ reforme slovenského školstva pod názvom Učiace sa Slovensko
- K slovenským lesom a prírode vôbec sa správame viac ako macošsky, a to sa nám vypomstí

O významných k jubileu republiky sa bude ešte dlho rozporuplne diskutovať

Samostatný slovenský štát úspešne vstúpil do dospelosti

Ivan BROŽÍK – Karikatúra Andrej MIŠANEK

„Prvé štvrtstoročie samostatného Slovenska bolo mimoriadne úspešné,“ povedal hneď v prvý deň roka 2018 podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič, podľa ktorého „Slovenská republika zvládla lekcie z demokracie, naplnila svoje euroatlantické integračné ambície a slovenskí diplomati robia Slovensku dobré meno všade vo svete“.

Prvé štvrtstoročie samostatnosti Slovenska bolo naozaj úspešné, priznávajú dnes aj tí, ktorí v roku 1992 váhali či už z obavy, alebo z nepochopenia. Zisťujú to aj tí, ktorí samostatnosť odmietali – z nenávisti. A dnes dostávajú za túto prejavenu nenávisť k samostatnosti Slovenskej republiky najvyššie štátne vyznamenania od prezidenta Slovenskej republiky.

■ VĚLA PRÁCE

„Naši predkovia sa snažili stáročia získať štátnosť, ale ja mám pocit, že veľa ľudí si ani v súčasnosti nevedomuje, čo je to mať vlastný štát. Ešte nás čaká dlhá cesta,“ vyjadril sa hneď v prvý deň roka 2018 druhý najvyšší ústavný činiteľ predseda Národnej rady Slovenskej republiky Andrej

Danko. „Čaká nás ešte veľa práce. Ak chce Slovensko ďalej pokračovať, musí dôjsť k reformám. Ľudia musia mať pocit, že sa dane v štáte nestrácajú, že máme jasný a čitateľný systém sociálnych dávok. Musí sa zlepšiť fungovanie štátu vo vzťahu k ľuďom a dôvera ľudí v SR. Občania musia vedieť, že keď zlyhá jednotlivec, štát bude ten spravodlivý,“ pripomenul predseda parlamentu.

„Samostatné Slovensko musíme vnímať po dvadsiati piati rokoch ako úspešný príbeh.“ Vyhlásil predseda vlády SR Robert Fico pri príležitosti dvadsiateho piateho osamostatnenia Slovenskej republiky a Českej republiky. „Budme hrdí na našu krajinu. Majme rešpekt k tomu, čo sme spoločne dosiahli. Každý

jeden z nás a všetci spoločne píšeme úspešnú históriu nášho mladého štátu. Robme veci spoločne tak, aby to bol úspešný príbeh aj v nasledujúcich rokoch našej samostatnej existencie,“ vyzval Robert Fico. Dodal tiež: „Zdá sa, že sme nedôslední pri oddeľovaní zdravého vlastenectva od nacionalizmu a extrémizmu. Musíme viac zapracovať na vzťahu k štátnym symbolom,“ povedal premiér.

■ KOMISÁROVE CHVÁLY

Podľa podpredsedu Európskej komisie (EK) Maroša Šefčoviča „naučili sme sa žiť v demokracii aj napriek ťažkým začiatkom, vstúpili sme do EÚ, do NATO, ako jediní z regiónu sme v eurozóne a som rád, že naši podnikatelia a mladi

ľudia majú slobodu pohybu v rámci Schengenu“.

■ RADY ODPORCOM

Prezident vo svojom novoročnom prejave akcentoval, že vecnú a rozumnú obsahovú politiku väčšinou vytlačujú na okraj „bezvýznamné a malicherné škriepky“, pričom víťazstvá v týchto agresívnych politických súbojoch nevedú k ničomu zmysluplnému. „Nevytvárajú príležitosti na potrebné zmeny. Nezlepšujú prítomnosť, v ktorej žijeme. Nezvyšujú šance na lepšiu budúcnosť,“ povedal Andrej Kiska, ktorého prejav podľa viacerých aj jemu priateľsky naklonených analytíkov „sublimoval“ hneď, ako odznel. Potom hlava štátu v deň štátneho sviatku SR – pamiatky na nadobudnu-

tie samostatnosti Slovenska – vyznamenala dvadsaťpäť osobností. Medzi nimi aj tých, ktorí sa so samostatnosťou našej vlasti dodnes nezmierili. Bolo to teatrálné gesto, ktoré zjavne nepochopili ani mnohí z ich radov.

Viac aj na stranách 3 a 4.

Hladové doliny môžu pozitívne meniť aj miestne akčné skupiny

Ľuďom netreba frázy a sľuby, ale prácu

Ivan BROŽÍK

Rozvoj a zlepšenie podmienok života na vidieku je súčasťou volebného programu každej politickej strany, ktorá posielala svojich kandidátov či už do miestnych samospráv, alebo i do národného parlamentu. Žiaľ, väčšinou tam aj zostanú celé roky, až kým neprídu ďalšie voľby. Potom politici tieto frázy recyklujú a opäť použijú, a znovu sa nič zásadné neudeje. Až donedávna...

Ministerstvo pôdohospodárstva podporí sumou stopäťdesiat miliónov eur osemdesiatdesem úspešných žiadateľov o štatút miestnej akčnej skupiny (MAS). Najmenej rozvinutým regiónom tak poskytne dobrú príležitosť na tvorbu stoviek nových pracovných miest. Treba pripomenúť, že územie, na ktorom tieto skupiny v súčasnosti pôsobia, pokrýva dve tretiny celkovej rozlohy Slovenska. Či je to málo, alebo veľa, možno iba špekulovať. Zlepšovať však je ešte stále čo.

■ ZA LEPŠÍ VIDIEK

„Rozvoj a zlepšenie podmienok života na vidieku je pre nás zásadný.

Prostredníctvom alokovaných financií, ktoré sme udelili miestnym akčným skupinám, podporíme v najmenej rozvinutých regiónoch tvorbu nových pracovných miest. Vzniknú možnosti podpory aj pre začínajúcich poľnohospodárov, malé poľnohospodárske podniky a spracovateľov poľnohospodárskych produktov v poľnohospodárstve, potravinárstve i lesníctve,“ vysvetlila ministerka Gabriela Matečná. K týmto oblastiam zdrojov práce treba prirátat aj cestovný ruch. O tom by vedeli rozprávať mnohé MAS, ktoré sa do práce pustili už pred rokmi a sú dostatočnou autoritou

aj na získavanie potrebných zdrojov z rozpočtu Európskej únie.

■ TISÍCKY ZAMESTNANÝCH

Pôdohospodárska platobná agentúra prijala v stanovenom termíne stodvadsaťjeden žiadostí, podmienky poskytnutia príspevku splnilo osemdesiatdesem verejno-súkromných partnerstiev, ktoré si rozdelia spolu stopäťdesiat miliónov eur. Vďaka cieľovej podpore do podnikateľských aktivít v rámci Programu rozvoja vidieka alebo Integrovaného regionálneho operačného programu ministerstvo predpokladá vytvorenie dvetisíc pracovných

Okres	Počet obcí v okrese	Počet obcí v okrese pokrytých MAS	Pokrytie NRO* v %	Kraj
Bardejov	86	40	46,51%	PO
Galica	20	18	90,00%	KE
Kežmarok	41	36	87,80%	PO
Lučenec	57	0	0,00%	BB
Medzilaborce	23	23	100,00%	PO
Poltár	22	18	81,82%	BB
Revúca	42	36	85,71%	BB
Rimavská Sobota	107	54	50,47%	BB
Rožňava	62	33	53,23%	KE
Sabinov	43	39	90,70%	PO
Sobrance	47	0	0,00%	KE
Svidník	68	68	100,00%	PO
Trebišov	82	59	71,95%	KE
Veľký Krtíš	71	45	63,38%	BB
Vranov nad Topľou	68	28	41,18%	KE
SR spolu:	839	497	59,24%	

Tabuľka: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

miest. Najviac schválených stratégií bolo v Prešovskom kraji (osemnásť), Košickom (šestnásť) a najmenej v najmenej rozvinutejšom regióne – Bratislavskom kraji (dve). Schválené MAS plánujú podľa indikatívneho harmonogramu výziev vyhlásiť približne šesťsto výziev počas štyroch až piatich rokov implementácie stratégií miestneho rozvoja. Získaniu štatútu MAS predchádza

vytvorenie verejno-súkromného partnerstva – obce, súkromného sektora (miestni podnikatelia) a občianskeho sektora (neziskové organizácie, občianske združenia). Tie si museli vypracovať analýzy územia, v ktorom pôsobia, a z tých im vyplynuli potreby na ďalší rozvoj. Na týchto základoch si stanovujú zámery

a ich hierarchiu a vytvoria stratégiu územia (päťročné plány). Môže ísť o rôzne opatrenia – od podpory mikro-podnikov na rozbeh ich činnosti až po renovácie historických budov. Cieľom výziev MAS je zvýšenie kvality života v danom území a posilnenie ekonomiky v regióne takzvaným prístupom zdola nahor – samotné územia si definujú, čo im najviac pomôže.

VŠIMLI SME SI

Viete si predstaviť Vianoce bez kapustnice? Možno sa to dá. Dokonca aj bez medu a bez oplátok by sme sa zaobišli. Ak by sme však z ich koloritu nadobro vymazali aj koledy a koledníkov či tradíciu „polnočnej“, potom už môžeme nahradiť celé Vianoce nejakým filmom, vraj z vianočných zábavných filmov najlacnejšej hollywoodskej produkcie.

Koledníci, vinšovníci a koledy

Od Vianoc do sviatku Troch kráľov sa v mnohých slovenských dedinách udržuje tradícia obchádzok betlehemcov a vinšovníkov.

Slovenské Vianoce nemôžu prežiť bez slovenského folklóru. Možno ako Vianoce prežijú, ale určite nebudú tie pravé – slovenské... Aj preto bolo ešte pred dvoma týždňami úžasné sledovať mladých zanietených folkloristov, s akou radosťou robia to, čo robili ich predkovia a predkovia ich predkov. Folklor, to sú „folklore“ – vedomosti ľudu, to je súbor kultúrnych javov, ktoré sa prezentujú formami ústnej, hernej, tanečnej, dramatickej a hudobno-spevnej komunikácie, a to v neskutočne mnohých variantoch. Jeho nositeľom a rozširovateľom je kolektív, aj keď prvotným tvorcom bol jeden človek. Folklor patrí na Slovensku medzi najväčšiu pýchu krajiny. Každá oblasť, mesto, dedina, obec má svoj vlastný charakter a svoj vlastný folklór – kroje, hudbu, piesne, architektúru, zvyky, tradície, tance a nárečie. Stojí za to sa zamyslieť, vďaka komu a čomu sa v časoch nadvlády komercie darí na Slovensku folklóru prežiť. Čím to je, že vianočným folklórom žije celá obec Lendak, že jeho tradície si ctia mnohí mladí ľudia z celého Slovenska, nielen tí najstarší pamätníci?

Vďaka patrí všetkým, ktorí nám pripomínajú aj kultúrny či inak tradičný rozmer Vianoc. Je škoda a je smutné, že umenie a krásu folklóru či folkloristov si všimneme najvyššie počas Vianoc a Veľkej noci a inokedy ho takmer posmechujeme. Lebo je to predsa „moderné“. A ten folklór, to je čosi také „starosvetké“, zatuchnuté, netrendové, zas raz krpčiarске...

Štefan ZLATOŠ
Foto: autor

Ustrážte si zákonné lehoty pri pozemkoch pridelených na náhradné využívanie

Aby ste neprišli o pôdu neznalosťou legislatívy

Používatelia poľnohospodárskej pôdy, ktorým boli vyčlenené pozemky do bezplatného náhradného užívania rozhodnutím o schválení zjednodušeného rozdeľovacieho plánu vykonania urýchleného usporiadania vlastníckych a užívacích pomerov podľa pôvodného § 15 zákona č. 330/1991, sú povinní usporiadať svoje užívacie vzťahy podľa § 12b zákona č. 504/2003 Z. z. o nájme poľnohospodárskych a lesných pozemkov.

Návrh na takéto usporiadanie podľa § 12b ods. 1 „zákona o nájme“ treba podať najneskôr do 28. februára 2018 na okresnom úrade. Ak lehotu používateľa nedodržia, zanikne im právo využívať zverené pozemky.

„Chceme upozorniť všetkých občanov Slovenska, ktorým boli v minulosti pridelené pozemky do náhradného používania, na blížiacu sa zákonnú lehotu. Ak splňajú zákonom stanovené kritériá a majú záujem náhradné pozemky používať aj v budúcnosti, musia podať najneskôr do 28. februára 2018 na príslušný okresný úrad návrh na začatie konania o vydaní rozhodnutia o vzniku podnájomného vzťahu k doterajšiemu náhradnému pozemku. Ak tak neurobia, stratia možnosť tieto poľnohospodárske pozemky využívať, pretože 31. decembra 2018 stratia platnosť všetky rozhodnutia, ktorými im pozemky do náhradného užívania boli v minulosti vyčlenené,“ oznámila vicepremiérka a ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Gabriela Matečná.

Náhradné pozemky dostalo v deväťdesiatych rokoch do používania vyše stotisíc občanov. V rokoch 1991 až 2007 bolo vyčlenených vyše tristoosemstatisíc pozemkov s celkovou výmerou

tristoštyridsaťjedentisíc hektárov. Viac ako polovica zo všetkých vyčlenených náhradných pozemkov bola v okre-

ČO INÍ NEPIŠU

Ráz slovenskej krajiny udivuje rozmanitosťou najmä v podhorských oblastiach, kde sa v jednej chvíli môžete ocitnúť vo vinohrade, na oranisku, pasienku aj v poľovnom revíre...

soch Levice, Dunajská Streda, Trebišov, Galanta, Komárno a Rimavská Sobota. V návrhu, ktorý treba podať do konca

februára, musí podávajúci uviesť názov katastrálneho územia, doterajšie rozhodnutie, ktorým mu bol doterajší náhradný pozemok vyčlenený do používania, a označenie lokality i ďalšie jemu známe údaje o doterajšom náhradnom pozemku. Prílohou návrhu má byť zoznam poľnohospodárskych pozemkov vo vlastníctve navrhovateľa, na ktoré nemá uzavretú nájomnú zmluvu, a čestné vyhlásenie o neuzavretí nájomnej zmluvy na tieto pozemky. Ak návrh podáva v mene vlastníka nájomca náhradného pozemku, prílohou je aj nájomná zmluva na náhradný pozemok.

Návrh podáva žiadateľ na pozemkový a lesný odbor príslušného okresného úradu, ktorý bude skúmať splnenie všetkých týchto podmienok. Ak budú všetky splnené, vydá rozhodnutie, že k doterajšiemu náhradnému pozemku vzniká podnájomný vzťah a vlastníkom môže pokračovať v jeho používaní.

Ak sa vás to týka, tak nezabudnite konať. Treba tiež túto informáciu šíriť medzi ľuďmi, aby nedošlo k akýmkoľvek zbytočným stratám na pôde a pozemkoch, ktoré naši dedovia a otcovia doslova krvopotne získavali a obrábali.

Ján ČERNÝ
Foto: Emil SEMANCO

Príhovory a ich poslanstvo

Eva ZELENAYOVÁ

Tohtoročné novoročné prejavy najvyšších ústavných činiteľov mali mať slávnostnejší charakter ako po iné roky. Nešlo totiž len o Nový rok 2018, ale aj o dvadsiate piate výročie vzniku slovenskej štátnosti.

Ústavní činitelia síce toto historické výročie vnímajú, avšak akoby sa ani netešili. Nemali úprimnú radosť, že samostatné a demokratické Slovensko oslavuje štvrtstoročnicu a napriek mnohým neprajným scenárom o čiernej diere a rýchlym konci, prežilo ako silný štát v globalizovanej Európe. Naším politikom jednoducho chýba úprimná radosť zo slovenskej štátnosti. Možno je to vplyvom takmer všetkých vplyvných médií – vrátane verejnoprávných – možno osobným politickým vývojom našich najvyšších reprezentantov. Premiér Robert Fico sa vyjadril, že

Slovenská je úspešný príbeh. Prípomínal, že je jediným aktívnym politikom, ktorý hlasoval za prijatie Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky aj za Ústavu Slovenskej republiky a nezabudol to spomenúť ani v novoročnom príhovore občanom. To všetko je pravda. Až na dvoch federálnych poslancov však Strana demokratickej ľavice nepodporila vo federálnom zhromaždení pokojný zánik federácie, čo bol nutný právny akt. Deklarácia o zvrchovanosti nezavazovala; bola však dôležitým poslanstvom Slovákov navonok, že si želajú samostatnosť. Napokon, vzápätí sa aj prezident federálneho štátu Václav Havel vzdal najvyššej funkcie v štáte.

V príhovore ďalej zdôraznil, že „Slovensko prvého januára 1993 ukázalo celému svetu nevidaný príklad pokojného rozdele-

nia federálnej republiky“. Pritom Slovensko použil ako zvrtné zámeno sa. No Slovensko bez vtedajších politikov by nebolo dosiahlo štátnu samostatnosť. Boli to politici, ktorí sa nebála napriek tvrdej vnútornej opozícii

KOMENTÁR

a tlaku zvonka za svojbytnosť slovenského národa bojovať. Mnohí na to neskôr aj doplatili – rôznymi vyfabrikovanými kauzami a obvineniami na ostatných sa jednoducho už po 25 rokoch zabudlo.

V premiérovom príhovore zaznelo viacero zaujímavých tvrdení. Napríklad, že vznik Slovenskej republiky už nie je rozdeľujúcou témou spoločnosti. Už nie, lebo z verejného života boli odídení takmer všetci, ktorí sa hlásili a hlásia k ideám slovenskej štát-

nosti. Až to vzbudzuje dojem, že v štáte nastal reštart. Ani atmosféra v sále počas slávnostného koncertu prvého januára v Bratislavskej Redute ničím neprípadne neodpovedala dvadsiate piate výročie vzniku štátu, tak ako by sa na štátne oslavy očakávalo.

Premiér R. Fico označil dvadsať rokov slovenskej štátnosti za úspešný príbeh. Škoda, že tak nepomenoval aj samotný akt založenia štátu. Hoci priznal, že samostatnej existencii Slovenska pred dvadsiatimi piatimi rokmi dávali pozorovatelia na prežitie týždne či maximálne mesiace. Že zahraničné médiá pochybovali o našej schopnosti prežiť a obhájiť si vlastnú samostatnosť. To, že slovenská štátnosť mala už po prvom roku existencie vážnych vnútorných nepriateľov, premiér nespomenul. Do ich čela sa postavil prezident republiky Michal Kováč a v marci 1994 spolu s opozíciou zorganizovali parlamentný prevrat. Po polroku a demokratických voľbách sa opäť do čela štátu vrátila reprezentácia zakladajúca štát a ubránila ho pred politikou opozície a deštrukciou časti novinárskej obce. A to napriek obrovským finančným čiastkam

zo zahraničia, vynaloženým na likvidáciu štátotvorných strán a politikov. Vtedajšia opozícia zjednodušene nazvala štátotvorných politikov a obdobie budovania štátu pojmom mečiarizmus. Žiaľ, tento termín spoločnosť po rokoch vníma negatívne. Veď si spomeňme na kampaň pred zrušením tzv. Mečiarových amnestií na jar roku 2017. Spoločenskú mienku neatakovala len opozícia a jej demonstrácie, ale aj hlúpy film Únos, ktorý sa nezakladal na skutočnej historickej pravde, bol len jej parabolou. Súčasný prezident tiež toto obdobie považuje za zločinecké.

Ak by si niekto myslel, že prezident republiky Andrej Kiska už nemôže ničím prekviapíť, predsa sa v novoročnom príhovore k občanom postaral o to, aby dourážal ľudí s národným povedomím. A nasledovali významné, ktoré udelil. Podľa prezidenta Slovenská republika prvého januára 2018 je lepším miestom na život ako prvého januára 1993. Ak to občan Andrej Kiska takto cíti, je to jeho osobná vec, ale prezident Andrej Kiska si nemal dovoliť takto znevážiť dátum vzniku štátu.

Agónia po šokovej terapii

Roman MICHELKO

Nemôžeme nesledovať, čo sa deje v Ukrajine. Je to náš bezprostredný sused, máme spoločnú hranicu, a to, čo sa deje za ňou, nemôžeme prechádzať bez povšimnutia. Len nedávno sme si pripomenuli štyri roky od začiatku Majdanu a bilancia zmien, ktoré po ňom nastali, je viac ako neradostná.

Nástup oligarchu Porošenka na post prezidenta a Jaceňuka na post premiéra znamenal zavedenie šokovej terapie. Skokový nárast cien energií, samozrejme, bez kompenzácií, znamenal ďalšie a hlboké ožobračovanie už aj tak veľmi chudobného obyvateľstva. Dielo bolo zavŕšené povolaním „expertov“ zo zahraničia: škandalózneho gruzínskeho diktátora Saakašviliho, ale trebárs aj nášho dua Dzurinda – Mikloš zrejme s cieľom, aby bolo dielo skazy dokonané. Svojou hlúposťou a agresív-

nou politikou proti ruskej menšine prišla Ukrajina o časť svojho územia, konkrétne o Krym, ale aj o značné časti Doneckej a Luhanskej oblasti. Ukrajina aj po Majdane ostala v rukách tých oligarchov, mocenská štruktúra sa napriek tomu začala

POZNÁMKA

rúcať. Najprv musel odísť neúspešný premiér Arsenij Jaceňuk, ktorého nahradil premiér Volodymyr Hrojsman, ktorému šéfa zboru poradcov robí Ivan Mikloš – tým je povedané všetko.

No a po čase sa dostal do ťažkého konfliktu aj prezident Petro Porošenko a odeský exgubernátor Michail Saakašvili. Ten bol spočiatku zbavený funkcie a neskôr aj občianstva, ukázalo sa však, že to jeho deštruktívny potenciál o nič nezmen-

šilo. Vnútrošný rozvrat eskaloval v čase, keď syna ministra vnútra Arsena Avakova zatkol ukrajinský národný protikorupčný úrad (NABU) za spreneveru štrnástich miliónov hrivien. Je jasné, že zatknutie ministrovho syna bolo znamením eskalácie politických sporov vnútri ukrajinskej vládnej koalície. Je pritom známe, že Avakov mal už v roku 2015 veľmi ostrý incident práve s vtedajším odeským gubernátorom Saakašvilim.

Koniec roka 2017 bol na Ukrajine v znamení hlbokého politického a ekonomického rozvratu. Saakašvili po zbavení funkcie a občianstva založil vlastnú opozičnú politickú stranu s cieľom zvrhnúť Porošenka. Jeho strana síce neoplyva vysokými preferenciami, má však veľkú schopnosť dostať sa do médií a verejne diskreditovať prezidenta Porošenka.

Tomu na „otlak“ v poslednom čase stúpa aj „plynová princezná“ šéfka strany Batkivščina (Vlast') Julija Tymošenková. Jej strana už pred značným časom vystúpila z koalície a veľmi ostro kritizuje všetky počiny Porošenkovej vlády...

Vráťme sa však k Saakašvilimu. Po tom, ako ho Porošenko zbavil všetkých funkcií, sa na čas sťahoval do USA, aby sa vzápätí s jasným zámerom, a zrejme aj so značnou finančnou sumou vrátil na Ukrajinu. Samozrejme, za asistencie kamier a plateného komparzu. Už jeho nelegálny prechod poľsko-ukrajinských hraníc baviť celú Európu, to bolo však nič oproti pokusu o jeho zatknutie, ktoré znova za asistencie kamier svetových médií zmaril tiež všadeprítomný komparz.

A tu sa vynára otázka, prečo to Porošenko vlastne trpí. Je jasné, že Saakašvili je niečo ako náš Matovič, znepríjemňuje život. Nemá štátne občianstvo, takže vo voľbách kandidovať nemôže, jeho strana však protiporošenkovskú opozíciu rozbíja do dvoch blokov. Ak sa Porošenko niečoho obáva, tak je to skôr Tymošenková. A v boji s ňou je tak napokon Saakašvili jeho nevedomý spojenec.

PREPÁČTE NĀM, OBČANIA TEJTO KRAJINY, AĽE KEĎ DOĽE VIDĪME SLOVENSKO. TAK SA NĀM CHCE VRACĀŤ!

AKO BOLO, ČO BOLO

Deň pred Vianocami nás opustil vo veku osemdesiatjeden rokov MUDr. Václav Volný. Ťažká choroba prestrihla niť života skúseného lekára, vynikajúceho atléta a optimizmom a vtípom sršiaceho kamaráta. Vďačím mu za to, že svojimi historkami obohatil moju knižku Čierny humor v bielom plášti 2. Po promócií mu cez paragraf predĺžili vojenčinu na štyri roky. Odslúžil ich v bratislavskom útvere pohraničnej stráže. Popri tom pracoval v nemocnici na Bezručovej u primára Karola Holomáňa. Neskôr po skončení vojenskej služby prešiel k ďalšiemu lekárske mu esu profesorovi Dionýzovi Dieškovi do nemocnice na Kramároch. Profesionálnu kariéru ukončil ako primár na Oddelení funkčného vyšetrenia v Národnom onkologickom ústave v roku 2005.

S ľahkou atletikou začínal u salezianov v Prievoze. Ako člen Slávie SVŠT dosahoval skvelé umiestnenia v behu na sto metrov, v trojskoku a najmä v skoku do diaľky, kde sa dostal do širšej reprezentácie Čes-

ko-Slovenska. Diskár Štefan Mlynár s úsmevom spomínal, ako cestovali na preteky za „železnú oponu“ do Rakúska: keď pohraničníci zazreli svojho bývalého doktora, zrazili opätky, zasalutovali a bez nevyhnutnej kontroly pustili celý autobus.

Smutné úsmevy primára Volného

Peter VALO

Veno, ako sme ho familiárne volali, patrila medzi múdrych zabávačov v bohémskej partii, ktorá sa stretáva na bratislavskom Centrálnom trhovisku. V čase moslimskej expanzie do Európy upútal historkami z nemocnice v líbyjskom Misurate, kde v osemdesiatych rokoch minulého storočia pôsobil ako „batania fog“, čo v arabčine znamenalo „horný bruchár“ a po našom „lekár internista“ Direktorom špitála bol doktor Mohorovič z Juhoslávie.

Raz sa Venovi pochválil, že si kúpil za zarobené peniaze toyotu a ide ju vyskúšať. Nastúpil do auta a Veno šiel do ambulancie, kde boli zvlášť dvere pre mužov a zvlášť pre ženy. Prvými vstúpila žena a za druhými kričal jej muž: „Ana mara!“ Po arabsky to

lená. Po ich odchode príbehla za Venom očná lekárka. Z okna ukazovala na chlapíka s bel'mom, ako sa chystá nasadnúť do auta: „Pozri sa na odvážlivca! To je pacient, ktorý nevidí ani na dva metre a ide šoférovať!“ V krajine síce platili nejaké zákony, no v rámci

európsky neveriaci doktor opovážuje vymáhať peniaze od úbohého slepca, ktorý musí žiť desať detí. Slepý Arab nezapltil nič. Doktor z Juhoslávie oželel svoje vozidlo, na ktoré ťažko pracoval. A mohol byť rád, že ho sudca nestrčil do väzenia.

Európanom a najmä ženám dali islamisti neraz pocítiť, že sú len nižšia rasa. Lekárky a sestričky museli v tropických horúčavách chodiť so zahalenými plecami. Bez mužského sprievodu nesmeli ísť ani do obchodu. Ak to urobili, zažili urážky od populárnych výrastkov. Keď sa ohradili, hádzali do nich kamene. V obchode museli strpieť, že ich domáci chytali za zadok. Keby sa bránili, bola by to smrteľná urážka. Žena je v moslimskom svete menejcenná a nemoslimku bez muža považujú za matrac, ku ktorému si môžu dovoliť čokoľvek. Život mimo nemocnice a strážnych ubikácií nebol pre naše ženy najbezpečnejší.

Venove úsmevné historky sa udiali v čase mieru. V období vojen agresivita moslimov vzrástla. Ich filozofia je jednoduchá: Ak nechcete byť ponižovaní, presťuňte na islam!

TAKŽE TAK

Chcem vyjadriť obdiv mužom (i ženám), ktorí prvého januára 2018 nabrali odvahu a predstúpili pred prezidenta Slovenskej republiky a prostredníctvom televízneho prenosu aj pred slovenský národ, bársako nimi hodnotený, a s natrčenými rukami prevzali vysoké štátne vyznamenania. Bol to výročný deň vzniku Slovenskej republiky, dvadsiate piate výročie vzniku štátu, ktorý zväčša nechceli, kládli jeho vzniku prekážky, dokonca niektorí zutekali do zahraničia. Som skutočne rád, že po štvrtstoročí v zabudnutí sa vynorili z hmly a tmy úzadia a prišli. Na ich tvárach sa zračil pocit sladkosti, svoje ocenenie prijímali zväčša s úsmevmi od ucha k uchu.

KONEČNE...

Pribinov križ prevzali iní, „menší potentáti“, „naši“ boli ocenení Štúrovým radom. Všetkých sa mi nepodarí vymenovať, ale určite mňa a zaiste aj vás milo potešil pán Fedor Gál, ktorý vychrlil v oných časoch toľko jedovitých slov na adresu tých Slovákov, ktorí samostatný štát chceli. Teraz prišiel a prevzal Rad Ľudovíta Štúra I. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj demokracie a o ochranu ľudských práv a slobôd v Slovenskej republike, aj keď v nej nežije. Pôsobí na diaľku. Rovnako potešil Mikuláš Huba, ktorý neváhal prevziať Rad Ľudovíta Štúra I. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj demokracie a o ochranu ľudských práv a slobôd v Slovenskej republike, aj keď dostavbu Gabčíkova nemohol stráviť. Rad Ľudovíta Štúra I. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj demokracie, o ochranu ľudských práv a slobôd a o rozvoj vydavateľskej činnosti zdobí už aj hrud' Lászlóa Szigetihó. Rovnako vysoko – Radom Ľudovíta Štúra I. triedy, ocenil prezident aj Martina Milana Šimečku, a to za mimoriadne zásluhy o rozvoj demokracie, o ochranu ľudských práv a slobôd a o rozvoj žurnalistiky. Medzi ocenených sa zaraďil aj Peter Breiner – rovnako s Radom Ľudovíta Štúra I. triedy, a to za mimoriadne zásluhy o rozvoj v oblasti kultúry, hudobného umenia a o šírenie dobrého mena Slovenskej republiky v zahraničí. Aj Zuzana Kronerová je už laureátkou Radu Ľudovíta Štúra I. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj demokracie v oblasti kultúry, divadelného a filmového umenia a o šírenie dobrého mena Slovenskej republiky v zahraničí. Juraj Flamik sa potešil Radu Ľudovíta Štúra II. triedy za mimoriadne zásluhy o rozvoj demokracie v Slovenskej republike.

Ak by som sa mohol vyjadriť v mene Ľudovíta Štúra, skúsím to takto: „Vzdávam vďaka Bohu a Kiskovi, že sa konečne môj portrét, a to dokonca pozlátý, ocitne v almarách skupinky občanov, ktorí si na mňa dosiaľ zväčša nespomenuli, prípade mi utrhali z mojej cti, napríklad keď ma odeli do fašistickej uniformy a ukázali na prvej strane časopisu reprezentujúceho ich krvnú skupinu. Slovenské nebo je zrazu väčšie a ja som sa dostal aj za líniu, kde ma dosiaľ nechceli.“

Marián TKÁČ

Multikulturalizmus bezohľadne rabuje v národnom povedomí

Alarmujúca situácia na slovenskom juhu

Zhovárал sa Viliam KOMORA – Foto: archív I. V.; Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Stredisko národnostných vzťahov Matice slovenskej rozvíja činnosť najmä v oblasti podpory Slovákov na jazykovo a národnostne zmiešanom území, respektíve sa venuje spolupráci Slovákov s týmito menšinami v záujme posilňovania slovenskej štátnosti. Všimá si však aj prejavy, ktoré negatívne zasahujú do odvekých národných hodnôt, deformujú ich alebo znevážujú ako relikv v presadzovaných trendoch globalizmu a multikulturalizmu. Súčasná riaditeľka Margaréta VYŠNÁ pôsobí v SNV MS takmer šesť rokov, profesijne sa venuje najmä národným, jazykovým, kultúrnym a politickým právam Slovákov na južnom Slovensku. Dosť problematik na rozhovor pre matičný týždenník...

• Nedávno sme si v tzv. mainstreamových médiách všimli trend informovať o tom, že sa na Slovensko zo Západu vracajú vzdelaní Slováci, ktorí v zahraničí dosiahli výrazné úspechy, pričom popudom na návrat je „volanie vlasti“, záujem o pokojný život v nej. Vzápätí však nasleduje zmienka, že v SR chcú robiť kurzy, osvetu v oblasti posilňovania demokracie, multikultúrnej spoločnosti, etnickej a náboženskej tolerancie. Nie je to protichodné?

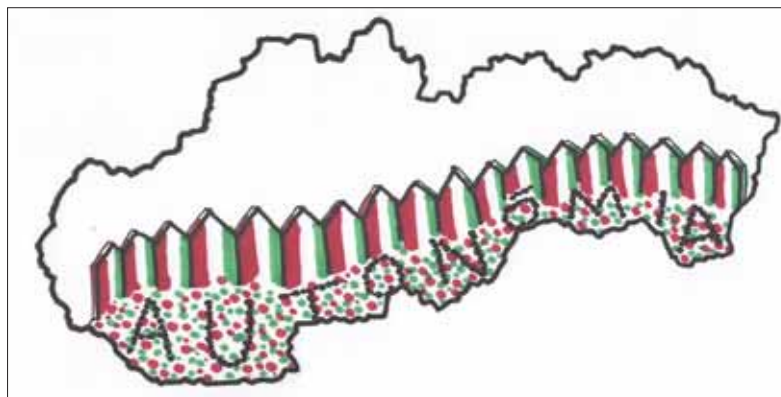
Veď práve v tom je ten nový fenomén – vyzerať to tak, že niekto už dlhšie využíva volanie vlastencov po návrate Slovákov do vlasti vo svoj prospech. Podľa mňa ide doslova o drzé vykrádanie národného vedomia v skrytých súvislostiach! „Úspešní“ zahraniční Slováci môžu byť doma ešte úspešnejší – nielen bohatí a úspešní, ale môžu mať aj politickú moc, ktorú v zahraničí sotva získajú. Tento program istého občianskeho združenia stavia na získanej autentickosti skúsenosti Slovákov v zahraničí a ich ustálenej tolerancii ku globalnej orientácii. Výchova novej politickej generácie sa má dosiahnuť vzdelávaním „záujemcov“ od desiatich rokov, teda aj detí (!) a mládeže, najmä prostredníctvom sociálnych sietí v zmysle kombinácie vzťahu k domovine, záujmu o región a globálneho uvažovania, multikulturalizmu, ľudskosti, tolerancie a pod. (ako prezentuje združenie).

• Pre isté skupiny je zrejme nesmierne dôležité, aby systematicky pracovali na vytváraní a zasielaní takýchto profesionálov s cieľom vytvárať multikultúrnu societu (teda rozvrátiť tradičnú slovenskú a kresťanskú spoločnosť)...

Spomenutý zámer s úsilím o návrat Slovákov z bohatého a multikultúrneho zahraničia (ale aj domácim) slubuje uplatnenie mladým, slobod-

ným, ako aj celým rodinám azda do všetkých oblastiach verejno-spoločenského a osobného života – od stredoškolského vzdelávania, pracovných príležitostí, občianskej a politickej angažovanosti, možnosti získať ocenenia a finančnú podporu, cez mediálnu podporu tzv. liberálnych médií

Vždy však ide o podporu multikulturalizmu, či sa to týka utečencov alebo národnostných menšín. Slovensko v súčasnosti chce onálepkovať ako multikultúrny štát. Mali by sme však definovať vlastnú predstavu o multikulturalizme a presadiť si ju, a nie prijímať nanútenú.

až po dobrovoľníctvo. Tento systém je natoľko falošný a úlisný, že pre bežného človeka, nieto ešte dieťa, je ho aj ťažké rozpoznať a odhaliť. Ak však zasahuje do výchovno-vzdelávacej zložky už u detí, ale aj dospelých, ide jednoznačne o zásah do národnej identity. Pretože vzdelávanie tvorí najvýznamnejší článok národného vedomia a národné vedomie je zas jednou zo zložiek národnej identity. Táto stratégia má nielen vychovať ľudí s pevným presvedčením o natrénovanej pravde ponúkanej propagandy, ale aj s aktívnym občianskym a budúcim politickým prístupom. Navyše aj v mene bezhraničnej a neobmedzenej tzv. ľudskosti a tolerancie ku každému človeku.

• Hlavným cieľom práce SNV MS však sú Slováci na jazykovo a národnostne zmiešanom území, ako aj spolupráca s tu žijúcimi národnostnými a jazykovými menšinami.

Chceme prezentovať Slovensko a slovenský juh podľa našich stáročných bohatých tradičných kultúrnych a jazykových oblastí a súčasných kultúrnych prejavov Slovákov na juhu. Veľmi rýchlo by sme zistili, že južné regióny Slovenska nie sú až také „multikultúrne“. Venujme pozornosť v prvom rade príslušníkom vlastného národa, vlastným obyvateľom. Príčinou kritického postavenia Slovákov na juhu je nedobrá legislatíva, zlé politické rozhodnutia, neinformovanosť Slovákov nežijúcich na slovenskom juhu, ich slabá identifikácia so slovenským juhom. Stratégia pre Slovensko by mala byť taká, aby štát mal maximálny dosah na prihraničné územia a národnostné menšiny pobádal k integrácii. Reálne však prebieha čoraz väčšia izolácia juhu štátu.

• Zámerom je dosiahnutie autonómie a v konečnom dôsledku rozvrátenie celistvosti SR?

MEDZI NAMI

Dvadsiate piate výročie vzniku samostatnej Slovenskej republiky prvého januára 2018 nepripomínalo oslavu pamätného dňa, ale skôr verejné protislovenské sprisahanie prezidenta a mediálnej partie okolo neho. To, čo sa odohrávalo pri odovzdávaní štátnych vyznamenaní, bola nedôstojná fraška, akt pomsty, ktorou si Andrej Kiska liečil svoje ego urazeného človeka, lebo vláda reprezentovaná Robertom Ficom poukázala na jeho daňové škandály a prehadžakané peniaze za súkromné lety do Popradu. Druhou zjavnou príčinou frašky prezidentovho súkromného vyznamenania bola manifestácia jeho ideovej spriaznenosti s ľuďmi, ktorí proti slovenskej štátnosti bojovali s veľkým nasadením a s existenciou Slovenskej republiky sa nevedeli stotožniť do takej miery, že radšej emigrovali – niektorí do Čiech, iní do Kanady alebo do USA; podobne, ako svojho času momentálny prezident Andrej Kiska.

Štvrtstoročie vzniku Slovenskej republiky „oslávili“ istí čerství nositelia štátnych vyznamenaní Ľudovíta Štúra rehotom – tak ako držiteľ kanadského pasu Peter Breiner. On sám povedal, že nezachytil, za čo štátnu cenu dostal,

a domnieva sa, že je to „ocenenie boja s politickou garnitúrou“. Ďalší z partie vyznamenaných – pražský podnikateľ a bývalý líder VPN Fedor Gál – svoj nezmenený postoj k Slovensku vyjadril slovami: „Musím vyzvať nejaký štát, nejakú inštitúciu ako posvätnú kravu?! Ja tú potrebu nemám!“ To všetko je

Ponížená štátnosť

Ľudovít ŠTEVKÓ

pre históriu zaznamenané prítakujúci reportéri Denníka N a Sme, ktorí tvorili dvornú kulisu tohto „jedinečného“ aktu. Tento súkromný akt prezidenta SR a slová ním vyznamenaných osôb sa už nedajú čítať s pocitom hnevu iba s pocitom hanby, že štát má na čele takého ústavného politika, ktorý udeľovanie štátnych vyznamenaní chápe ako nástroj politického a ideologického boja.

Môže rozumný človek vôbec pochopiť, prečo prezident pri takom významnom výročí neoceňuje ani jediného človeka z osobností, ktoré sa zaslúžili o vznik slovenskej štátnosti?! Povedzme z HZDS, zo SNS či zo SDL, lebo títo nemenovaní ľudia zobra-

vtedy na seba zodpovednosť za našu vytúženú cestu k samostatnosti. Zrejme sa tieto osobnosti, tvorcovia slovenskej ústavy i nového štátu nehodili do partie okolo Andreja Kisku. Ale nečudujme sa, dalo sa to čakať. Nečakané a udivujúce bolo však to, ako nám priblížila túto historickú

udalosť verejnoprávna inštitúcia RTVS. Okrem koncertu Viedenských filharmonikov sme boli na dvojke STV svedkami jednej diskusnej relácie, ktorej protagonistami boli bojovníci proti slovenskej samostatnosti: čechoslovakistický historik Dušan Kováč, slovenský emigrant z Kanady, dnes politológ Samuel Abrahám, sociologička IVO, manželka Kiskovho hlavného poradcu Zora Bútorová, vinár, bývalý nomenklatúrny káder ÚV KSS, neskôr školený antikomunista Marián Leško a politológ a prispievateľ Denníka N Jozef Batora. Ak k tomu prirátame moderátorov Kotiana a Turčeka (pretože vlastnými moderátormi RTVS, zdá sa, nedisponuje), máme jednostrannú

Matičná analytička Margaréta VYŠNÁ, riaditeľka Strediska národnostných vzťahov MS.

Autonomistické programy menšinových maďarských strán sú tu už od roku 1918 a aj dnes ich verejne bez akýchkoľvek okolov prezentujú vo svojich politických programoch menšinové strany. Napriek tomu, že slovenskí voliči radikálne odmietajú autonómiu slovenského juhu, vo voľbách volia politické strany s potenciálom tvoriť politické zoskupenia s autonomistickými stranami. Autonómia na Slovensku reálne existuje: kultúrna – formou zákona o fonde na podporu kultúr národnostných menšín (uplatňuje sa tam, kde žijú národnostné menšiny), a školská asi na polovici územia juhu Slovenska – približne v päťsto obecných samosprávach, kde v komunálnych voľbách získali menšinové strany moc v miestnych samosprávach. Na rade je uzákonenie maďarčiny ako regionálneho jazyka (program SMK a Mosta – Híd), čo sa postupne darí protizákonným osadzovaním dvojazyčných označovani a ďalšou intenzívnou protislovenskou činnosťou. Pokiaľ nepochopíme tieto súvislosti, tí, ktorí konajú na prospech cudzích záujmov, budú konať, kým nedosiahnu viac a inakšej autonómie.

• Aké má MS možnosti, čo môže urobiť?

Program + systém + jednota = sila platí univerzálne. Na podporu národných cieľov by sme mali prijať konkrétne rámčové dokumenty v oblasti pôsobenia Matice slovenskej, ktoré budú „rozmieňať na drobné“ matičnú stratégiu. Pritom by mali platiť isté zásady vzťahujúce sa na reálny stav na slovenskom juhu.

zostavu zaujatých diskutérov ako za starých čias boja proti slovenskému buržoáznemu nacionalizmu.

Účastníci tejto zvrhlej relácie hovorili s dešpektom o vzniku štátu, lebo ho nechceli, krivili udalosti pred štvrtstoročím podľa vlastného gusta. Títo ľudia vrátane historika Kováča a sociologičky Bútorovej neboli pri rokovaniach o rozdelení federácie, nemohli svedčiť v oral history, iba sa zďaleka prizerali na dejinné chvíle Slovákov cez svoje čierne okuliare, pričom priami svedkovia a aktéri historických udalostí sa na diskusii nezúčastnili. Alebo nesmeli? Slovom katastrofa! Čoho všetkého sa ešte dočkáme, akého vymývania mozgov? S kolportáciou jednostranných ideologických obsahov z nežičlivého vonkajšieho politického prostredia do programovej skladby verejnoprávnej služby treba skončovať raz a navždy. Mala by to byť prvoradá úloha riaditeľa RTVS Jaroslava Reznika, ak chceme žiť v kultúrnej a demokraticky nepokrivenej spoločnosti.

O tom, čo máme počúvať, čomu máme veriť, nemôže rozhodovať nijaká skupinka sociológov, politológov či „historikov“ v službách cudzej ideológie, a vôbec nie skupinka okolo prezidenta Kisku, ktorý zdehonestoval nielen štátne vyznamenania, ale aj samotný prezidentský úrad.

Autori SNN v knihe českého historika o Gustávovi Husákovi Ničiteľ aj tvorca slovenskej štátnosti

Dušan D. KERNÝ – Foto: Reprodukcia obalu knihy

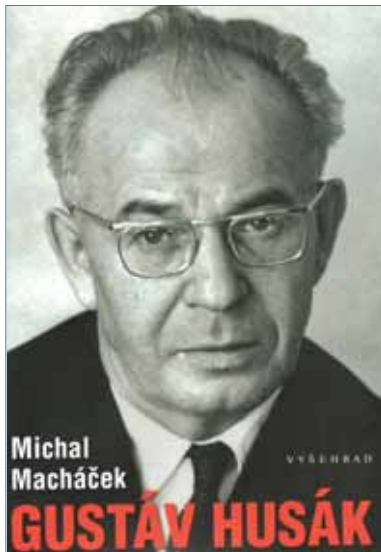
Uplynulý rok priniesol dve pozoruhodné knihy zahraničných autorov, o ktorých bez zveličenia platí, že sú prelomové. Vďaka Tomášovi Winklerovi sme získali prvú zahraničnú knihu vôbec o Vladimírovi Clementisovi z pera švajčiarskej historičky Josette Baerovej a vďaka Pavlovi Pollákovi máme aj vyše šesťstostranovú priekopnícku knihu Gustáv Husák – výsledok desiatich rokov práce českého historika Michala Macháčka.

Podľa českého historika mladšej generácie kniha je výrazom pretrvávajúceho záujmu pre „nesporný význam G. Husáka pre české a slovenské dejiny, ale tiež nadčasovosti husákovskej problematiky či už politiky menšieho zla, umenia nakladať s mocou, ale tiež úsilia o spravodlivosť a zmenu usporiadania vecí verejných“.

Podľa autora G. Husák práve tak demontoval, ako aj prispel k tvorbe slovenskej štátnosti a federáciou položil základy vzniku dvoch štátov, pričom vznik Českej republiky označuje za danajský dar pre Čechov od Husáka, ktorý sa vždy usiloval o rovnoprávne postavenie Slovenska.

■ KLÚČ NA POCHOPENIE

Pri prvej reakcii na túto prácu nás zaujala najmä prítomnosť autorov známych aj zo stránok SNN. Predovšetkým je to desať citácií historika prof. Róberta Letza, člena Historického odboru Matice slovenskej. Je aj jedným z troch recenzentov tohto diela; ďalšími posudzovateľmi sú prof. R. Kvaček a prof. K. Rychlík. Kniha vznikla v programe História – kľúč k pochopeniu globalizovaného sveta na pôde pražskej Univerzity Karlovej. Profesor Letz o tom pre SNN povedal: „Bez osobnosti Gustáva Husáka si nie je možné predstaviť moderné dejiny Slovenska a Česko-Slovenska, musím a chcem konštatovať, že autor

Rozsiahla, ale aj obsiahla kniha mladého českého historika Michala MACHÁČKA o jednej z najvýraznejších i najkontroverzejších osobností novodobých dejín vyvoláva zaslužený ohlas aj na Slovensku.

priniesol základnú prácu založenú na serióznej prameňnej báze. Dokázal si udržať istý odstup od objektu a nadhľad. Je to o to cennejšie, že nepredhadzuje násilne nejaký „český“, „slovenský“ či „československý“ pohľad. Práca prináša veľa nových poznatkov.“

Profesor Letz aj poukázal kriticky na problém slovenskej histo-

riografie, ktorá doteraz nepodala podobný ucelený obraz o mnohých osobnostiach, počnúc Ľudovítom Štúrom nedokázali sme vytvoriť ucelený obraz a priestor o osobnostiach našich dejín.

■ CITÁCIE JÁNA SMOLCA

Piatimi citáciami je zastúpený Ján Smolec. Autor ho priamo uvádza v súvislosti s vydaním knihy, ktorú si Gustáv Husák neželal. Ján Smolec knihu vydal ako riaditeľ Tatrapresu napriek Husákovkej nevoli...

„Päťdesiat rokov vystupoval tento sebavedomý politik na sloven-

RECENZIA

skej, českej a medzinárodnej scéne. V posledných dvadsiatich rokoch si nikto nedovolil mu oponovať, nesplniť mu želanie, my sme knihu vydali,“ cituje autor predslov Jána Smolca. Podľa M. Macháčka bestseller Vzostupy a pády – Gustáv Husák prehovoril od prof. Viliama Plevzu, vydaný Jánom Smolcom, zostal na „viac ako dvadsať rokov najucelenejším dielom o Husákovskej osobe a bude v historiografii naďalej zaujímať jedinečné postavenie“. Takto sa aj s odstupom mnohých rokov dostáva uznanie niekdajšiemu riaditeľovi Tatrapresu Jánovi Smolcovi. No nielen to, autor cituje Jána Smolca aj v iných

súvislostiach, napríklad ako redaktora onej smenárskej generácie roku 1968, keď vtedy vypátral a uverejnil rozhovor o tom, kto rozkrúcal mlyn represálií v päťdesiatych rokoch proti tzv. slovenským buržoáznym nacionalistom.

■ VALOVO AKO BOLO...

Ako pôvodný a cenný zdroj poslúžila autorovi aj rubrika Ako bolo, čo bolo Petra Vala v Slovenských národných novinách. Autor cituje článok v SNN ako podstatnú informáciu o tom, ako sa v auguste 1968 G. Husák skrýval u kňaza na katolíckej fare. Ide o Valov text o pátrovi Cecilovi a Gustávovi Husákovi v SNN z februára 2013. Po tom, čo spomínanú rubriku Petra Vala v Slovenských národných novinách citovala v roku 2016 prof. Emília Hrabovec v diele Slovensko a Svätá stolica, je to druhý prípad citácií z týchto novín v najnovších základných historických prácach. Citáciami je uvedený Ján Čomaj, prof. Ivan Luluha, Pavol Parenička, tajomník Historického odboru MS Peter Mulík, prof. Karol Fremal, nositeľ matičnej Ceny Daniela Rapanta, Ján Bábik, známy z textov v SNN a v Slovenských pohľadoch, prof. Emília Hrabovec, tiež doc. Pavol Pollák v súvislosti s pohonom a vyšetovaním ŠTB v ére Novotného. Autor päťkrát cituje najstaršieho matičiara Imricha Kružliaka, ktorý sa vlni v decembri sa dožil stotri rokov! Práve o ňom pri tomto výročí vydal doc. P. Pollák v matičnom vydavateľstve knihu Vyznávač kráľovstva ľudského. Autor cituje Vladimíra Mináča, Romana Kalíškeho, Ladislava Ťažkého a neraz i Mikuláša Gaceka, známeho matičnej verejnosti aj z nových kníh vydaných buď v matičnom vydavateľstve, alebo z textov na stránkach Slovenských národných novín.

POZNÁMKA

Tento rok sa u nás veľa hovorilo o ruskej propagande a o jej nebezpečenstve. Ruská hrozba bola dennou potravou, azda otravou. Ako to tí Rusi robia? Každý, kto sa zaoberá reklamou, nemôže nevidieť značnú dávku profesionality. Profesionál musí dať klobúk dolu, ako je ruská „propaganda“ zohratá. Napríklad dvaja prezidenti – ruský a americký – v jeden deň hovorili o víťazstve svojich zbraní na Blízkom východe. A ruská TV ukazuje tie scény.

Putinov štýl

Prezident Trump víťazstvo ohlásil v teple Bieleho domu s typickou tleskajúcou kulisou za ním stojacich vysokých činiteľov. Ruský prezident Putin to urobil na letisku, teraz už v ruskej základni v Sýrii. A nechal defilovať jednotky v efektívnom slávnostnom pochode s ruským štátnym „flagom“ a s armádnymi bojovými zástavami. Na koho by táto scéna pôsobila málo, tomu ruská televízia pridala obrázky prezidenta, ako hľadá zo svojho civilného lietadla na sprevádzajúce stíhačky ruského vojenského letectva. Išlo o let, pri ktorom sa krídlami takmer dotýkali, len vojenski piloti držali svoje bojové stroje mierne pod prezidentským lietadlom. To preto, aby v prípade útoku raketou zachytili úder; vlastným lietadlom a vlastným telom títo profesionáli na najmodernejších bojových strojoch chránili prezidenta, svojho najvyššieho veliteľa.

Scény, ktoré zaujmú aj laika, lebo z tých záberov je zrejme napätie – skutočnosť a fakt, že celý ten let nie je bez rizík. A napokon, nie každý deň sa robia zábery a rozhovory s bojovými pilotmi, ktorí doslova nasadzujú za najvyššieho veliteľa život. Je to televízne spravodajstvo a umná propaganda zároveň, ale vyvoláva to prirodzený záujem. Je to dobrý ťah.

Z vojenskej parádky je jasné, že ruské sily dosiahli za krátky čas dvoch rokov to, čo západná koalícia a USA a ich miliardové financie nedosiahli za dlhší čas a najmä – nepodarilo sa im zvrhnúť režim prezidenta Assada, ale naopak. Rusi ho dokázali udržať a okrem toho po prvý raz nasadili viaceré nové zbrane, sýrske bojisko sa pre nich stalo obrovským skúšobným priestorom, na ktorom demonštrovali efektívnosť nových zbraní a schopnosť nasadiť ich. Zo základne, kde pred Putinom defilovali rôzne jednotky, okrem iných aj moslimská jednotka ruskej vojenskej polície osobitne nasadená v Sýrii, sa ruský prezident vybral do Káhiry na rokovania s tamojším prezidentom s cieľom hovoriť o bezpečnosti ruských turistov v Egypte a odtiaľ rovno do Turecka za tvrdým kritikom USA prezidentom Erdoganom.

A všetko zavŕšila čerešnička na torte – kancelária ruského prezidenta vydala správu o telefonickom rozhovore Putin – Trump. Presnejšie o poďakovaní prezidenta Putina americkému náprotivku za to, že americká spravodajská služba CIA poskytla ruskej strane informácie o príprave masívneho teroristického útoku na pamiatky ruského Sankt Peterburgu. To nemôže neprebrať nijaká televízia, nijaký rozhlas, nijaké noviny vo svete – a Putin je zasa v popredí. Veď je to príbeh ako hrom – americká CIA informuje Rusov, čo sa im deje pod nosom, a Rusi ďakujú, že keď budú vedieť, urobia to isté pre CIA.

Dušan D. KERNÝ

Juncker a Mayová otvorili dvere na druhú fázu rokovaní o brexite Uzavreli prvé kolo úniovo-britskej dohody

Róbert HÖLCZ – Karikatura: zahraničná tlač

V marci 2017 aktivovala britská premiérka Theresa Mayová článok 50 Lisabonskej zmluvy, čím potvrdila väčšinové referendové pranie britských občanov opustiť zákonným spôsobom Európsku úniu. Samotný rozvodový proces odchodu Británie z EÚ potrvá dva roky bez možnosti ho zastaviť. Jediným zákonným legislatívnym spôsobom prípadného návratu Británie po dvoch rokoch späť je aplikácia článku 49 tejto zmluvy, ktorý umožňuje opätovne členstvo za konkrétnych podmienok.

Rozvodový proces sa začal vymenovaním hlavných vyjednáčov, ktorými sú David Davis, britský minister pre brexit, a za EÚ Michael Barnier, ktorému členské štáty udelili vyjednávací mandát a smernicu postupu. V rámci nich členské štáty EÚ trvali na tom, aby sa samotné rokovanie uskutočnilo v dvoch fázach tak, aby sa v prvej fáze uzavrelo právne postavenie občanov starého kontinentu na britských ostrovoch a opačne, stanovila sa výška vyrovnania za odchod a Británia zaplatila svoje peňažné záväzky do rôznych fondov vrátane jej príspevku do Junckerovho investičného balíčka a tiež sa spresnil pohyb tovarov a služieb na hranici Severného Írska a Írskej republiky.

■ DRUHÁ FÁZA

V druhej fáze treba dohodnúť formy budúcej obchodnej spolupráce tak, aby dohoda bola pripravená na jeseň 2018 na prerokovanie v európskom parlamente a v národných parlamentoch členských krajín Únie, keďže termín konečného odchodu marec 2019 platí.

Trom miliónom občanov spoločenstva, ktorí pracujú v Británii, a miliónu britských občanov v EÚ sa zachovávajú ich doterajšie práva aj po odchode Británie. Tiež sa zaručuje, že medzi Severným Írskom a Írskou republikou nebude vraj existovať tvrdá hranica. Dokument však nemá zatiaľ právny charakter. Pokiaľ ide o finančné vyrovnanie záväzkov

Mali by sme ostať, alebo by sme mali ísť? Zdá sa, že na podobné otázky je už neskoro...

Londýna voči Bruselu, k dohode prišlo. A tak nič nebráni, aby rokovania postúpili do druhej, a teda konečnej fázy, ktorej obsahom budú konkrétne obchodné podmienky budúcej spolupráce, pričom treba vychádzať zo stanoviska britskej strany, ktorá vraj nechce byť súčasťou jednotného spoločného trhu, colnej únie a tiež sa odmieta podrobiť rozhodnutiam

Súdneho dvora EÚ. V rokovaniach o budúcej obchodnej spolupráci chce vraj presadiť kanadský model spolupráce medzi EÚ a Kanadou, ktorý poznáme pod označením CETA.

Prvá fáza dohody o budúcom usporiadaní úniovo-britských vzťahov je teda podľa predsedu Európskej komisie a britskej premiérky ukončená. Otvorili sa dvere na druhú

fázu. Doterajší aktéri vyjednávacích tímov tvrdia, že prvá fáza rokovania bola ťažká, druhá bude oveľa ťažšia. Nič konkrétnejšie, len fakt, že neexistujú nijaké analýzy budúceho ekonomického dosahu na britskú a únióvu ekonomiku, a preto vládne na oboch stranách opatrnosť.

■ PRIVÍTALI POKROK

K obsahu prvej fázy úniovo-britského rokovania, ktoré sa týka brexitu, zaujal kladné stanovisko Európsky parlament, ktorý nielenže privítal správu o pokroku, ale aj odporučil najvyšším predstaviteľom členských štátov EÚ odsúhlasiť druhú fázu rokovaní, ktorej obsahom sú budúce obchodné vzťahy medzi Britániou a EÚ za podmienky, že Británia bude rešpektovať svoje záväzky dohodnuté v prvej fáze. Keďže obsah prvej fázy odsúhlasili aj najvyšší lídri dvadsiatich siedmich členských štátov Únie na poslednom vlnajšom decembrovom samite v Bruseli, nič nebráni k tomu, aby rokovania od prvých týždňov roku 2018 pokračovali.

■ NEISTÝ ITINERÁR

Oficiálnym dátumom odchodu Británie z EÚ je marec 2019, po ktorom sa počíta minimálne s dvojročným prechodným obdobím, v ktorom sa majú overiť nastavené obchodné vzťahy dohodnuté v druhej fáze. Do tohto harmonogramu však nečakane zasiahol britský parlament, ktorý prijal zákon o povinnosti vlády predložiť do parlamentu každú dohodu týkajúcu sa odchodu z EÚ. Jej obsah musí parlament odsúhlasiť. Táto zákonná povinnosť britskej vlády môže ohroziť už spomínaný dátum, viac sa tiež bude diskutovať o dĺžke prechodného obdobia. Na druhej strane však zvyšuje šancu, že vo vzájomných vzťahoch sa nebude presadzovať tvrdý brexit. Ďalším rizikom sú terajšie diskusie o vypísaní predčasných parlamentných volieb, čo môže viesť k pádu terajšej britskej premiérky.

V. MEČIAR: V roku 1990 sa rozhodlo, že štát Slovákov a Čechov končí Slovensko na prvom mieste!

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

Rozhodnutie urobiť spoločenské hnutie roztrúsených národnodemokratických prvkov, hľadať zjednocujúci moment a začať niečo robiť padlo po tom, keď platforma Za demokratické Slovensko bola v štruktúre VPN zlikvidovaná. Národne, demokraticky a sociálne orientovaných politikov v slovenskej vláde, vo federálnom zhromaždení a v slovenskom parlamente vyhodili z VPN. A tí, čo vytvorili personálnu úniu s Václavom Havlom pod vedením Fedora Gála, odišli do Prahy za vidinou lepšieho koláča – aj na to v rozhovore pre SNN spomína architekt druhej slovenskej štátnosti Vladimír MEČIAR.

• Pamätáte si na moment, keď ste pochopili, že niet inej cesty len samostatný štát? Aký to bol pocit? Čo všetko vám vtedy vírilo hlavou?

Na ministerstve vnútra som začal prijímať zákona o štátnom znaku, štátnej vlajke a slovenskej hymne, ktoré sme predtým nemali. Potom sme pokračovali v sporoch o názov štátu. Tam som sa príliš neangažoval, ale po stranejkej línii (VPN) sme pripravili program pre Slovensko, s ktorým sme v roku 1990 išli do volieb a vyhrali sme. Stal som sa predsedom vlády a bolo jasné, že ak má byť program úspešný, musí dôjsť k demokratizácii celého politického systému vrátane štátneho aparátu, k decentralizácii i k vyrovnaniu postavenia Slovákov a Čechov. Keď sme v roku 1990 mali so zástupcami federálnej a českej vlády prvé rokovania a navrhol som túto koncepciu, zástupcovia federálnej vlády boli šokovaní, českej ju privítali. Nasledovalo rokovanie s prezidentom Václavom Havlom, ktorý si chcel ozrejmiť, čo vlastne chceme. A začali sa rokovania o zmene ústavných zákonov. Mali vyvrcholit stretnutím troch predsedov vlád – českej, slovenskej a federálnej – ešte pred prijatím kompetenčného zákona. S českou vládou sme boli pripravení vystupovať spoločne. Tesne pred začiatkom rokovania prišiel za mnou František Mikloško, vtedajší predseda Slovenskej národnej rady, a oznámil mi, že VPN mi zakazuje ďalej vystupovať s takýmto programom a mám prijať všetko, čo navrhne federálna vláda. Tak som mu oznámil, že to je zrada, na tom sa podieľať nebudem a v takom prípade odmietam viesť slovenskú delegáciu.

• Kto ju potom viedol? Mikloško?

Áno. Počúval som, ako rokovania prebiehajú a po ich skončení som Mikloškovi znovu povedal, že je to zrada. A predsedom českej vlády Petrovi Pithartovi, že to je koniec federácie i demokratizácie. To sa stalo ešte pred prijatím federálnych zákonov a bolo jasné, že ak došlo k dohode medzi federálnym centrom, VPN a KDH poza chrbát slovenského predsedu vlády, že to bude mať rovnaké pokračovanie aj vo vnútri VPN. A onedlho všetkých ľudí zo slovenskej vlády, z federálneho zhromaždenia a zo SNR, ktorí boli národne, demokraticky a sociálne orientovaní a neboli za radikálne reformy, ale za postupné kroky, z VPN vyhodili. A tí, čo vytvorili personálnu úniu s Václavom Havlom pod vedením Fedora Gála, odišli do Prahy za vidinou lepšieho koláča. Už v roku 1990 bolo jasné a rozhodnuté, že Česko-Slovensko končí. Zrada bola dôvodom, nerátalo sa s nijakým odporom.

• No prerátali sa...

Lebo natrafili na jedného nepohodlného. Začali viesť rokovania o otázkach česko-slovenských vzťahov už len pod vedením Václava Havla so zástupcami jednotlivých politických strán. Vychádzali z toho, že federácia v podstate skončila. My sme boli len v úlohe pozorovateľov a čakali sme až do roka 1992. Potom sme dostali ponuky vo forme chleba a biča. Trikrát ma žiadali, aby som sa vrátil do funkcie predsedu vlády. Tretí raz prišiel Jiří Dienstbier, tak sme mu oznámili, že pre nás je podmienka právnej subjektivity neprekročiteľná. Keď nás nenachytali na cukor, prišiel bič. Už dávnejšie bola zriadená jednotka boja s nacionalistickými extrémizmom pri Federálnej bezpečnostnej službe, ktorá mala za úlohu diskreditovať osoby a všetko, čo sme robili. Išli cez novinárov, médiá a do značnej miery cez denník KDH, kam nosili hotové materiály na zverejnenie. Dokonca večer pred voľbami v roku 1992 pustili film o mojej minulosti, ktorý bol vyrobený práve týmito zložkami. Tie ľži, vyrobené na kompromitáciu, napokon zľudovali. Síce dôkazy máme, ale dnes ich už nikto nechce počuť.

• V roku 1992 sa značne vyhrotili vzťahy medzi Slovenskom a Českom. Reálnou politickou silou, ktorá sa zastávala slovenských záujmov, bolo HZDS pod vašim vedením. Lenže verejná mienka na Slovensku pod vplyvom médií a opozičných politikov nebola vám a HZDS naklonená. Ako to ovplyvňovalo váš entuziazmus pracovať pre národ?

Len čo sme boli likvidovaní v štruktúre VPN, prišlo rozhodnutie urobiť spoločenské hnutie roztrúsených národnodemokratických prvkov, hľadať nejaký zjednocovací moment a začať niečo robiť. Spočiatku nás podceňovali a vysmievali sa nám, neskôr nás v Prahe začali brať vážne. Tým sa však začali proti HZDS útoky cez médiá. Vytvárali proti nám atmosféru nenávisti, takže do volieb v roku 1992 sme išli za veľmi sťažených podmienok. Nemali sme inú možnosť, len ísť na priamy kontakt s ľuďmi. Vedeli sme, že budeme vo voľbách úspešní, ale vedeli to aj bezpečnostné zložky štátu. Preto vytvorili bezpečnostné československé päťky. Dokonca padlo rozhodnutie, že ma zatvorí.

• Stali ste sa lidom procesu za samourčovací právo Slovákov na vlastný štát. Ako to všetko na vás vplývalo? Mali ste chuť bojovať za to?

Ja sa vás opýtam opačne: dalo sa nebojovať? Veď mi išlo o princíp. Napokon veci zašli tak ďaleko, že mi muselo ísť už aj o seba. Ja som nemal inú cestu. Kde by som bol skončil?

• Neboli by ste prvý ani posledný, čo by zradil sám seba.

Nemohol som. Ale bola tam jedna vec, ktorá mi pomáhala. Napriek tomu, že tri roky rokovali o česko-slovenských vzťahoch, reformách, sociálnej politike, nedokázali povedať, či máme byť spolu a prečo. Vraj nech o tom rozhodnú tí, čo

prídu po nás. Ale federáciu už mali rozloženú. Federálne štruktúry boli v rozpade. Nevedeli, ako má vyzeráť hospodárska reforma na Slovensku, lebo kým v Čechách nezamestnanosť nepoznali, my sme mali osemnásť až dvadsať percent ľudí bez práce, v niektorých okresoch až tridsaťosem. Nastali obrovské poruchy v poľnohospodárstve, program reforiem by bol viedol k zániku viacerých podnikov. Mali sme zastavenú energetiku, Gabčíkovo, atómu, Žiar nad Hronom, Košice mali ísť so svojou kapacitou pod výrobné množstvá, lebo mali ochrániť Ostravu. Čiže hospodárstvo sa zosypalo a nikto nemal záujem Slovensko dotovať. So všetkým sme si museli poradiť sami a v záujme národného, politického, ale aj ekonomického a sociálneho života urobiť tie zmeny. A urobiť ich čo najrýchlejšie, inak by sme boli zaplatili priveľkú cenu. Tú zodpovednosť sme prevzali a myslím si, že sme to aj zvládli.

• Kto vám v tom období výrazne pomáhal?

Môžem povedať, že najbližší pomocníci boli členovia mojej druhej vlády – tí, ktorí sa podujali tieto zmeny urobiť. A nikto ich nedoceňuje, nikto sa im nepoďakoval, a podobne aj parlament, i keď ten v marci 1994 zlyhal. Keď niekomu poviem, že zasadnutie vlády trvalo nepretržite dvadsaťosem hodín, tak mi neuverí. Že sa robili mnohé veci, lebo federácia zanikala. Bolo treba budovať nový model slovensko-českých vzťahov, bolo treba začať zakladať Slovenskú republiku. Na čom? O čo ju oprieme? Tie procesy bežali súčasne, bolo treba reagovať na medzinárodné vzťahy, do ktorých Slovensko vstupovalo – či chcelo, či nie. Na Slovensku sme mali šiestich legislatívov, s ktorými sme mohli robiť prestavbu právneho poriadku. To obdobie bolo tvrdé aj tým, že pokiaľ neboli vytvorené štátne inštitúcie, tak podľa zákona ich kompetencie prechádzali na úrad vlády a na mňa. Takže som bol predseda niekoľkých úradov, nielen úradu vlády.

• Nepomýšľali ste v tejto situácii prijať pomoc zo zahraničia?

Nikdy sme nechceli nikoho zo zahraničia, lebo akýkoľvek zahraničný vplyv do vnútorných vecí by znamenal len komplikácie. Pravdou je, že v roku 1992 sme boli s podpredsedom federálnej vlády Antonínom Baudyšom a predsedom českej vlády Václavom Klausom vo Veľkej Británii, ktorá bola vtedy

predsedajúcou krajinou EÚ. Prijali nás predseda EÚ a britskej vlády i kráľovná Alžbeta a oznámili nám, že vzhľadom na situáciu v Európe, kde sa bojovalo, ak dokážeme urobiť proces zániku federácie mierovou cestou, automaticky sa Česko a Slovensko budú považovať za nástupnícke štáty Česko-Slovenska a k obidvom štátom sa budú všetci správať rovnako.

• To bolo povzbudzujúce...

Ale bola to podmienka. S Václavom Klausom sme sa iba pozreli na seba, usmiali sme sa, reku, čo si títo ľudia myslia, my to predsa nedopustíme. Už sme boli dohodnutí, že proces bude pokojný, ale musím povedať, že niektoré zložky si pokoj neželali. Našťastie, o všetkom sme vedeli a všetko eliminovali. To bola tá skrytá robota, o ktorej ešte len príde čas hovoriť. Hrozba bola aj v jednostranných krokoch. Chceli ich ľudia na Slovensku aj okolo mňa, ale plánovali sa i na českej strane. Dokonca sa podrobne rozpracovávali v tajných materiáloch, z ktorých sa mi, našťastie, niečo dostalo do rúk od tých, ktorí nám pomáhali. Preto tie reakcie na slovenskej strane boli mimoriadne rýchle. Ale aj mimoriadne zodpovedné.

• Ktoré okamihy z obdobia do januára 1993 boli nezabudnuteľné?

Boli to tie veľmi ťažké, ale masové stretnutia s ľuďmi. Keď sme sa rozprávali z očí do očí. Tam sa nedalo uhýbať, voliť falošný tón. Ľudia ma buď prijímali, alebo neprijímali. Ak som chcel niečo dosiahnuť, nemal som veľa priestoru v médiách. Novinári sa nesprávali ako informujúci, ale bojujúci za záujmy. Dnes už môžem povedať, že boli pripravené rôzne provokácie, ale slovenská polícia nesmela na týchto zhromaždeniach zasahovať. Tak si policajti brali dovoľenky a oblečení v civile zabezpečovali poriadkovú službu. A vždy ma vo svojich osobných autách vypravádzali z okresu do okresu. V ďalšom okrese ma bebrali ich kolegovia. Takže som cítil podporu aj ako bývalý minister, aj ako predseda vlády. Silová zložka za cenu rizika, že keď im na to pridú, vyhodí ich, si robila svoju prácu. Nebyť tejto podpory neviem, ako kampaňou prejdem.

• Voľby ste vyhrali. Bolo jednoduché v roku 1992 postaviť vládu, ktorá by obhajovala národné záujmy?

V roku 1992 malo HZDS v parlamente takmer polovicu poslancov, do ústavnej väčšiny nám stačila SNS. Ale prijali sme model, že nebudeme vytvárať koalíčnú vládu, aby sme si udržali aj „esdeelfku“, aj „esenesku“ na dostupných pozíciách pre tie zmeny, ktoré mali prísť. Išlo o predpokladané zmeny v ústave z roku 1968, čo bola SDĽ ochotná podporiť. Ale už nie samostatný štát. Oni sa dnes hlásia, že boli za zvrhovanosť, za ústavu, ale nehovorila, že ten záverečný krok – hlasovanie za zánik federácie – odmietli, dokonca ma za to chceli kriminalizovať. SDĽ aj KDH. Líder SDĽ Peter Weiss sa mi vo Federálnom zhromaždení, keď sa hlasovalo o zániku federácie, vyhrážal väzením a Ivan Šimko z KDH vybehol a hromžil: Za toto vás budeme vešať. Odvtedy uplynulo dvadsaťpäť rokov a už začínajú.

• Mohlo Slovensko ostať mimo európskych a transatlantických štruktúr?

Núkali sa dve cesty. Jedna bola vstup do EÚ a druhá, ktorú nám navrhovali Švajčiari a Nóri. Oni vytvorili spoločnú organizáciu mimo EÚ a viedli s nami vážne rokovania. Švajčiari dokonca sľubovali, že nám niektoré banky aj úverovo pomôžu, ale my sme celé ekonomické zázemie mali v EÚ. Lebo ak do roka 1989 išlo až osemdesiatdva percent tovaru na Východ, tak po zmene režimu sme museli celý trh presmerovať na Západ. A my sme museli ísť tam, kde boli naše hospodárske záujmy. To obdobie bolo poznamenané vznikom štátu a zánikom RVHP. Zanikli prevoditeľné ruble, neboli peniaze na platenie. Vo všetkých okolitých štátoch bola hyperinflácia. My sme ju dokázali udržať pod kontrolou. Keď sme boli prijímaní do medzinárodných finančných organizácií, tak šéf MMF povedal, že

čo Slovensko robí, je zázrak. Samozrejme, že to nikto z médií nepočúval a ani nepublikoval. V roku 1998 bol na Slovensku taliansky premiér Romano Prodi a povedal, že on bol predsedom komisie, ktorá vyhodnocovala, aké sú možnosti Slovenska na prežitie. Táto komisia v roku 1996 konštatovala, že Slovensko nemá väčšiu šancu ako na tri roky prežitia. A v roku 1998 prišiel na štátnu návštevu a verejne vyhlásil: mylil som sa, čo ste dosiahli, je zázrak. Dnes je snaha vymazať toto obdobie z dejín, akoby ani nebolo.

• Robia to tí, čo tento štát nechceli, a usilujú sa o to, aby politická reprezentácia, ktorá sa zaslúžila o vznik štátu, odišla do zabudnutia.

Bohužiaľ, máte pravdu. A robia to tak, že buď o tom nehovorí, alebo keď tak len negatívne a len cez kriminalizáciu osôb. Zrušenie amnestií nebol prvý pokus. Pokiaľ sa pamätám, je to moje miesto trestné stíhanie za ten čas čo som mimo politiky.

• HZDS malo vysokú podporu obyvateľstva. Bolo nevyhnutné, aby odišlo zo scény?

HZDS vykonalo zásadné zmeny a uplatňovalo svoj vplyv na Slovensku takmer dvadsať rokov, ale bolo terčom obrovského boja zo zahraničia. Na voľby v deväťdesiatom ôsmom mali opozičné strany viac čiernych peňazí ako my verejných. Čiže HZDS bojovalo nielen za slovenské záujmy a slovenskú cestu, ale aj o samotné prežitie.

• Na konferencii venovanej dvadsiemu piatemu výročiu vzniku druhej Slovenskej republiky ste hovorili o absencii národne orientovanej konzervatívnej strany na súčasnej politickej scéne. Takáto strana chýba na Slovensku od zániku HZDS a neobjavil sa nijaký politik, ktorý by dokázal vzdorovať súčasnej protinárodnej hydre. Nemáte chuť urobiť s tým niečo?

Tréba povedať, že nie na Slovensku, ale v Amerike sa našiel politik, ktorý povedal: Amerika na prvom mieste. Aj na Slovensku sa musí niekto nájsť, kto povie: Slovensko na prvom mieste. Tu sa to všetko zvrháva na boj skupín, nie boj strán, o moc a vplyv v štáte, ale nie cez pozitívne riešenia. Ale kto na koho viacej nakydá. Chýba tomu vnútorný demokratizmus. To nie sú strany, to sú skupiny s totalitným myslením a bez demokratických štruktúr. Takže, ako títo chcú ovplyvňovať vývoj Slovenska? Situácia si vyžaduje riešenie. Na vybudovanie silnej strany treba čas. Aktuálny čas do volieb nestačí. Ale je čas na to, aby sa všetky hnutia, ktoré sú dnes rozbité, spojili do jedného subjektu s cieľom urobiť voľby, štruktúru parlamentu, funkčnú vládu, prijať potrebné zmeny v zákonoch, ktoré by obnovili proces demokratizácie štátu. Aj aby zabránili chaosu a niektorým zlým veciam v hospodárstve s dosahom na Slovensko. Treba začať reálnu obnovu procesov, ktoré boli nastavené pred dvadsiatimi rokmi, vyčerpávajú sa, potrebujú nové impulzy. To všetko je možné a nevyhnutné. Preto som sa zaviazal, ak bude potrebné vytvárať znovu nejaké hnutie, budem v tomto procese pomáhať, mám aj osobný motív, a keď bude treba a dohodneme sa, aj HZDS obnovíme.

• Čo by ste odkázali čitateľom SNN do roka 2018?

Občanom Slovenska chcem povedať: či chceme, alebo nie, najvýznamnejší deň v histórii Slovákov za tisícšesťsto rokov je vznik tohto štátu. Slobodného, demokratického, všeobecne uznaného, uznaného v národnom živote za rovnoprávny v celom svete. Otvoril dvere príležitostiam. Spomínajme na tých ľudí, ktorí stáli pri zrode štátu. Boli to hrdinovia zápasu svojej doby za samostatné Slovensko. Mohli mať kopy ľudských nedostatkov, ale tvorili dejiny tohto národa. Preto spomínajme na nich, nech nie je nikto zabudnutý a nech sa na nič nezabúda. To sme povinní sami voči sebe. Slováci voči Slovákom.

Slovensko má potenciál na rozvoj cestovného ruchu, len ho treba lepšie využívať

Máme všetko, čo možno turistom ponúknuť

Marián ŠIMKULIČ – Foto: autor a Emil SEMANCO

Košický samosprávny kraj zorganizoval vlani koncom roka už desiaty ročník konferencie so zameraním na rozvoj cestovného ruchu v najmenej rozvinutých okresoch Slovenska. Splnomocnenec vlády SR na túto problematiku Anton Marcincin na nej uviedol, že popri označení bezpečná krajina máme všetko, čo sa dá turistom ponúknuť. Pravda, okrem mora, ako sa zvykne k tomuto konštatovaniu pridávať... Rozhodujúce je, ako túto možnosť využijeme.

Peter HUDÁK z bardejovského OZ Víta in suburbium (v popredí) a Miroslav BEŇÁK z Čiernych dier predstavujú svoje projekty.

V pléne konferencie o cestovnom ruchu, ktorú koncom roka usporiadal Košický samosprávny kraj, sme videli mnohých známych ľudí, ktorým turistika na Slovensku a jej rozvoj ležia skutočne na srdci.

Toto je na zamyslenie aj pre mladých Slovákov. Ako poznamenal Ondrej Bernát, riaditeľ Úradu KSK, až štrnásť percent mladých ľudí chce zo Slovenska odísť do zahraničia a obce vymierajú. Na druhej strane len Košický samosprávny kraj za uplynulé roky investoval tridsaťsedem miliónov eur do výstavby a rekonštrukcie zariadení nájomných cestovného ruchu. Akoby tieto možnosti mladí ľudia na Slovensku nevideli...

■ PRÍSPEVKY ŠTÁTU

V rámci koncepcného a legislatívneho rámca rozvoja cestovného ruchu (CR) Rastislav Sekerák z Ministerstva dopravy a výstavby SR priblížil finančné, propagačné a systémové zvýhodnenia, ktoré ponúkajú subjektom CR v najmenej rozvinutých okresoch (príspevok na jedno pracovné miesto vo výške tridsaťtisíc eur). Predseda Asociácie organizácií CR Jiří Pěch uviedol, že z tridsiatich piatich oblastných zatiaľ združujú štrnásť

a ich cieľom je spoločný odborný rast. Koncepciu rozvoja CR okresu Revúca ako súčasť destinácie Gemer predstavil Rudolf Bauer z n. o. Centra podpory regionálneho rozvoja. Zdôraznil najmä potrebu hrdosti miestnych ľudí na to, čo v regióne majú, i možnosť ich uplatnenia pri využívaní služieb. Koncepcný prístup tvorby destináčného portálu Štrbské Pleso priblížila Janka Luptáková.

■ PRÍKLAD LUBOVNE

V bloku o kultúrnom dedičstve a jeho využití v rozvoji CR riaditeľ Lubovnianskeho múzea Dalibor Mikulík priblížil obnovu hradu v Starej Lubovni na návštevnícky vyhľadávané a najúspešnejšie na Slovensku, aj keď kedysi boli na chvoste. Jednou z rozhodujúcich bola rekonštrukcia renesančného paláca. Päťpodlažnú budovu po diskusiách s pamiatkarmi napokon zachránili, čo im v roku 2012 prinieslo ocenenie Kultúrna pamiatka roka. Lákadlom je expozícia poľských koru-

nováčnych klenotov, ktoré boli na hrade uložené v rokoch 1655 – 1661. Zlatníkov v Krakove sa podarilo vyhotoviť ich verné kópie, ktoré sú teraz jedným z najobdivovanejších exponátov.

Vedúca odboru kultúry a CR KSK Jana Kováčová priblížila cestu systematického budovania kultúrnej infraštruktúry, ktorej výsledkom je činnosť dvadsiatik troch kultúrnych zariadení, rekonštrukcia historických objektov či vytvorenie nových expozícií v jestvujúcich múzeách.

■ BARDEJOVSKÁ ČEREŠNIČKA

Zástupca občianskeho združenia Víta in suburbium Peter Hudák informoval o obnove Bardejovskej synagógy v židovskom suburbii z grantov Islandu, Lichtenštajnska, Nórska a zo štátneho rozpočtu SR vo výške 649 703 eur (stotisíc dodatočne). Odmenou navyše, akousi symbolickou čerešničkou na torte, je cena za architektúru CE-ZA-AR za rok 2016. Mapovanie bankových technických pamiatok minu-

Hrad Lubovňa môže v posledných rokoch poslúžiť ako príklad aktívneho manažovania cestovného ruchu.

Magnetom muzeálnych expozícií na hrade Lubovňa je aj vydarená replika poľských korunovačných klenotov, ktoré tu ukrývali počas poľsko-švédskych vojní v polovici 17. storočia.

losti na Gemer a Spiš a ich popularizáciu v projekte Čierne diery osvetlil Miroslav Beňák. Uviedol, že ich úsilím je mediálne zdokumentovanie a poukázanie na súčasný dezolátny stav.

■ POKLADY PRÍRODY

V bloku Prírodné dedičstvo a jeho využitie v rozvoji CR Vladimíra Fabriciusová zo Správy CHKO Poľana uviedla, že v Biosférickej rezervácii Poľana bola k úspechu potrebná dohoda s miestnymi poľnohospodármi či so zástupcami CR. Jaroslav Tešiar z Agentúry na podporu regionálneho rozvoja Košice predstavil projekt Tokaj je len jeden a ich cestu za úspechom, na začiatku ktorého stálo zaangažovanie ľudí z desiatich obcí, z toho siedmich vinohradníckych. Doterajším najvýraznejším úspechom je vybudovanie vyhládokovej veže. Atilla Agocs priblížil Geopark Novohrad ako nástroj rozvoja cezhraničného CR, ktorý prezentuje geologické, paleontologické a archeologické zvláštnosti územia.

Občanom s nižším príjmom sa poskytované bankové pôžičky čoskoro predražia

Maximálne výšky mesačných splátok úverov

Róbert HÖLCZ – Foto: internet

O veľkej zadlženosti slovenských domácností sa všeobecne vie. Patrí v strednej Európe medzi najvyššie. Preto Národná banka Slovenska ako strážca finančnej stability zadlženosti domácností sa rozhodla prijať s účinnosťou od prvého januára 2018 opatrenie týkajúce sa schopnosti žiadateľa o úver splácať maximálnu mesačnú splátku v závislosti od jeho čistého príjmu, počtu detí a tiež potreby mať nevyhnutnú finančnú rezervu.

Opatrenie má zabezpečiť, aby komerčné banky neposkytovali vysoké objemy úverov aj občanom s nižšími príjmami. Slovenská centrálna banka sa už vlani snažila rôznymi opatreniami znížiť riziko nesplácania úverov tým, že znížila objemy poskytovaných úverov zo sto percent ceny nehnuteľnosti na osemdesiat percent, čo banky a žiadatelia o úver skôr obchádzali aj vyšším čerpaním spotrebných úverov.

■ ROVNAKÝ METER

Banky nemali pred účinnosťou prijatého opatrenia rovnaké spôsoby na posudzovanie bonity žiadateľa o úver. Teraz dostali jednotný vzorec, ako vypočítať schopnosť dlžníka úver splácať aj pri zvyšovaní úrokov a strate budúceho príjmu. Tento vychádza z čistého príjmu žiadateľa o úver. V prípade, že občan má priemerný plat okolo 730 eur a nemá dieťa, môže maximálne mesačne splácať úver vo výške takmer 447 eur; ak má jedno dieťa takmer 370 eur a ak má dve deti bezmála 292 eur. Ak však žiadateľ spláca viaceré úvery, čistý príjem sa znižuje o každú splátku. Po 30. júni 2018 sa výška mesačnej splátky znižuje v priemere o dvadsať eur. Okrem

maximálnej mesačnej splátky z úveru stanovila Národná banka Slovenska aj povinnosť mať finančnú rezervu – do 30. júna 2018 vo výške pätnásť percent z čistého príjmu, po tomto termíne až dvadsať percent z čistého príjmu žiadateľa o úver. O konkrétnej maximálnej mesačnej splátke úveru je každá banka povinná žiadateľa o úver informovať ešte pred podpísaním úverovej. Národná banka Slovenska vysvetľuje dôvody tohto opatrenia ako

FINANČNÝ SERVIS

ochranu občanov s nižšími príjmami pred nadmerným zadlžovaním. V skutočnosti však dochádza k predlžovaniu lehoty splácania poskytnutého úveru, čo je však vždy na prospech financujúcej banky a v neprospech žiadateľa o úver, ktorý tak zaplatí na splátkach viac.

■ PRÍSPEVOK NA BÝVANIE

V roku 2007 sa zaviedol štátny príspevok na bývanie mladých do veku tridsaťpäť rokov. Ten sa teraz poskytne, ak žiadateľov priemerný mesačný príjem neprevyší sumu 1 227,20 eura alebo v prípade, ak

Slovenská centrálna banka reaguje na nezdravé trendy hypotekárneho vývoja viacerými preventívnymi a direktívnymi opatreniami, ktoré majú zabrániť prípadným krízovým stavom.

ide o pár, zrátané príjmy oboch členov nesmú prekročiť sumu 2 454,40 eura. Štátny príspevok sa v roku 2017 poskytoval vo výške tri percentá z maximálnej výšky úveru päťdesiatšesť eur.

Od roku 2018 sa podpora mladým zásadným spôsobom mení, keď finan-

cujúca banka bude mesačnú splátku vypočítavať ako ostatným, bez doterajšieho trojpercentného zvýhodnenia.

■ LEN ŠTYRISTO EUR

Ak mladý občan splní podmienky poskytnutia štátnej podpory, v daňovom priznaní za rok 2018, ktoré sa bude podávať v marci 2019, si môže znížiť svoju daňovú povinnosť maximálne do sumy štyristo eur ročne. Tento postup môže opakovať maximálne päť nasledujúcich rokov čerpania úveru, čím za päť rokov ušetrí dvetisíc eur.

V porovnaní s predchádzajúcimi podmienkami poskytovania štátneho príspevku je to však výrazne menej, keďže mladý človek čerpajúci hypotéku na bývanie ušetril za päť rokov takmer štyritisícpäťsto eur. Pre mladých sa tak nielen zhoršili podmienky splácania úveru, ale navyše musia po skončení kalendárneho roka požiadať mzdovú účtovníčku o daňový bonus alebo si daňové priznanie vypočítať sami. A tak jedinou výhodou pre mladých je, že daňový bonus sa bude dať využiť aj pri čerpaní spotrebných úverov, čo doteraz bolo možné len pri hypotekárnych úveroch.

BESEDNICA

Štrnásť november 2017 bude pre mňa nezabudnuteľný – v ten deň mi doručili veľmi cenné listy. Bol na nich dátum 27. marec 1953! Dostala som ich po šesťdesiatich štyroch rokoch. Osobne ich do mojich rúk odovzdali pracovníčky z Národného archívu v Prahe PhDr. Alena Šimánková a Mgr. Zora Machková. Zažltnuté listy sú od môjho otecka Pavla Valenta, ktorého o deň neskôr popravili vo väznici na Pankráci v Prahe. Pred popravou napísal do rozlúčkového listu štyri strany pre deti a štyri strany pre mamičku Margitu Valentovú, tiež politickú väzenkyňu, ktorú vtedy v hrozných päťdesiatich rokoch odsúdili na doživotie...

Dve lastovičky Gitky Valentovej

Uprostred mája tohto roka mi ráno pri vetraní bytu vleteli cez okno dovnútra dve krásne lastovičky. Majú to vo zvyku, keď si hľadajú miesto pre svoje budúce hniezdo... Jedna von vyletela sama, druhej sme museli pomôcť, aby sa dostala na slobodu. Boli to isto moji rodičia. Na krídlach vtáčikov priletela zvesť, že sa tie listy našli a aj sa dozviem, čo nám chcel otec odkázať, aké boli jeho posledné slová adresované nám...

Pani Šimánková z archívu v Prahe ma začala hľadať. Obrátila sa na Ústav pamäti národa v Bratislave. Tam ma dobre poznajú, lebo jeho pracovníkov som informovala o osude našej rodiny a napísala som o tom, čo sa nám stalo v bývalom režime, články. Tí jej dali moju adresu. Keď mi pani Šimánková oznámila nečakanú zvesť, ktorú mi už predpovedali lastovičky, spýtala sa ma súcitne, ako sa cítim, či mi to zdravotne neublíži? Odpovedala som, že od deviateho roku môjho života som na takéto zvesti zvyknutá, ale v očiach som aj tak mala slzy. Dohodli sme sa, že keď to úradne vybaví, tak mi tie originály listov od otecka prinesú osobne, keďže na poštu sa nechceli spoľahnúť. Tak sa aj stalo.

Dovoľte teraz odcitovať z nich pár viet, ktoré vám o ňom povedia azda viac, ako siahodlhé zdôvodnenia rozsudkov, ktoré ho poslali na smrť.

„Drahé moje dieťky! Dnešného dňa som sa osobne presvedčil, že sa musíme navždy rozlúčiť. Vyučte sa remeslu – takému, ako sa vám bude dať a ku ktorému budete mať záľubu. Spomínal som na Vás deň čo deň, keď som odchádzal k spánku, a tak si stále aj teraz myslím len v prvom rade na Vás, že škoda, že musím umierať. Ako posledné Vás musím varovať! Čítajte trestné veci, predpisy a nikomu nič neberte, až by ste čosi potrebovali, radšej si pekne vypýtajte – čo Vám doprajú tí, ktorí majú možnosť a majú záujem, aby z dieťaťa Pavla Valenta niečo viac vyrástlo. Lúto mi je, že sa strácam z povrchu zeme. Týmto drahé dieťky končím svoj posledný list a bozkávam Vás na Vaše nevinné čielka v dnešnom čase. Buďte verní bojovníkom, ktorí Vám dávajú chleba. Váš dobrý otecko odišiel do neznáma...“

Margita ZIMANOVÁ, rod. Valentová

Predseda Matice chorvátskej Stjepan DAMJANOVIČ nielen o poslaní inštitúcie Slovanov. Matice neustrácajú vieru v silu kultúry

Zhovárал sa Peter MULÍK – Foto: chorvátske pramene

Akademik Stjepan DAMJANOVIČ (*1946), chorvátsky jazykovedec, člen Chorvátskej akadémie vied. Od roku 1986 riadny profesor Filozofickej fakulty Záhrebskej univerzity, kde vedie katedru staroslovienského jazyka chorvátskeho – glagolaštvá. Bol hlavný tajomník Matice chorvátskej a od roku 2014 je jej predseda.

• Vedecky ste sa zaoberali prvým literárnym jazykom Slovanov. Aj na Slovensku máme na túto tému odborníkov, ale časť vedcov aj laikov u nás má práve v tejto oblasti terminologický problém, ako pomenovať tento jazyk. Slovenskými jazykovedcami zaužívaný termín „staroslovienský“ jazyk Matica slovenská odmieta, pretože nevieme, ako sa vyslovovalo v hlaholike a cyrilike písmeno „JAŤ“, ktoré sa v slovenčine vyslovuje ako E – čiže „staroslovienský“ jazyk, čo by však neznamenalo staroslovienský, ale takmer výlučne prvý literárny jazyk Slovanov. Aký je váš názor na to?

Poznám vaše problémy s touto terminológiou; vo svojom odbore som sa učil aj od niektorých Slovanov, najviac od Jána Stanislava. Bolo by z mojej strany trochu opovážlivé navrhnúť riešenie svojim slovenským kolegom, ale skúsenosť mi hovorí, že neexistuje nijaké riešenie, ktoré by uspokojilo všetkých, pretože niekto uznáva viac jeden aspekt a niekto iný aspekt problému. Bolo by dobré sa dohodnúť, ale nie je to nevyhnutné. Podobné problémy majú tiež iní. Aj dnes v Chorvátsku málokto chápe, že termíny „slovinský“ a „slovenský“ (ktoré sa vyskytujú v našich starých textoch) sú len ikavským a ekavským variantom ešte staršieho termínu „slovinьскъ“ (slovenjensky) a že oba v najstaršom období označujú jazyk najstarších cyrilometodských prekladov.

• Niet pochybnosti, že byzantskú misiu pod vedením Konštantína a Metoda vyslali na žiadosť kniežata Rastislava práve k našim predkom na stredný Dunaj. Nazdávate sa, že skutočne, ako čítame v hagiografii, Konštantín vytvoril písmo a kodifikoval jazyk výlučne pre našich predkov, aj keď dokázateľne ide o južnoslovienský jazyk?

Som presvedčený, že Konštantín Filozof bol autor prvého slovienského písma hlaholiky. Bol to solúnsky Grék a je známe, že všetci Solúnčania boli dvojjazyční (grécko-slovienski). Podoba slovienskej reči, s ktorou sa prvýkrát stretol, bola južnoslovienská a kanonické

Akademik Stjepan DAMJANOVIČ, predseda Matice chorvátskej, sa prvému písmu Slovanov – hlaholike – vedecky venuje celý život a napísal o ňom desiatky odborných štúdií a kníh, kde dokazuje jeho autorstvo i ďalšie vývinové osudy po vyhnaní Metodových žiakov...

staroslovienske texty nepochybne majú v základoch južnoslovienskú jazykovú formu. Keď Konštantín išiel na misiu k Slovanom s jeho bratom a so svojimi žiakmi, prišiel do západoslovienského priestoru, ktorý bol cirkevneprávne pod jurisdikciou Rímskej cirkvi. Preto rýchlo vznikajú a začínajú sa objavovať v textoch prekladov tejto liturgie západoslovienské prvky.

• Je možné, že byzantská misia v roku 863 sa pri ceste k našim slovienským predkom pri prestupe z lode zastavila na dalmatinských ostrovoch a tam sa stretla s hlaholikou, ktorú už používali starí Chorváti?

Nemyslím si, ako je zrejme z mojej predošlej odpovede, že pred Konštantínom existovali nejaké hlaholské texty. V Chorvátsku sa občas objavujú tézy, že hlaholika je chorvátske písmo, ktoré Konštantín spoznal a rozšíril po celom slovienskom svete, ale nijaké vážne dôkazy pre toto tvrdenie nemáme. Že svätí bratia na ceste k ich moravskej misii prešli cez Dalmáciu, spomínajú niektoré historické pramene, ktorých dôveryhodnosť je problematická. Myslím si, že v tejto

chvíli a s dnešnými poznatkami nemožno ich pravdivosť ani potvrdiť a ani poprieť.

• Akým spôsobom sa dostala hlaholika na dalmatínske pobrežie a do Chorvátska a akú úlohu zohrala v Chorvátskom kráľovstve v liturgii aj ako písmo úradného jazyka?

Naším najstarším centrom hlaholiky je ostrov Krk. Historické pramene hovoria, že žiakov arcibiskupa Metoda, ktorí utiekli zo Svätoplukovej ríše po Metodovej smrti, predávali v Benátkach ako otrokov. Tam si ich kúpili vyslanci byzantského cisára a previezli ich na najbližšie byzantské územie, ktorým bol ostrov Krk (obývaný už slovienskym/chorvátskym obyvateľstvom). Podľa názoru našich vedcov je to jeden zo spôsobov, akým sa k nám dostala hlaholika. Druhý spôsob prenosu hlaholiky bol z Macedónska cez Bosnu do Chorvátska.

• Pochádza obnovená cyrilometodská tradícia u Slovanov, Moravanov a Čechov z Dalmácie, keď cisár sa Karol VI. zoznámil s glagolašmi a pozval ich do Prahy (Emauzy)?

Nemožno pochybovať o tom, že stúpenci chorvátskej hlaholiky na ostrove Pašman sa podieľali na obnove cyrilometodskej tradície v Čechách, na Morave a Slovensku na miestach, ktoré ste spomenuli – Emauzy, ale aj Sázava, Olšeň, no myslím i na Poliakov v krakovskom kláštore na predmestí Kleparz. Dôkazom toho sú zachované knihy a dokumenty. Hlaholika, ktorou boli napísané texty z pražského kláštora Emauzy, podľa jej základných charakteristík je chorvátska, hranatá. Do tohto kláštora prišli chorvátski glagolaši v roku 1347 na pozvanie Karola IV. Luxemburského z Tkonu (na ostrove Pašman) z Opátstva sv. Kozmu a Damiána a zostali sedem desaťročí v starom pražskom benediktínskom kláštore – nie náhodou tiež s Kostolom sv. Kozmu a Damiána (!).

• Sú Chorváti, Slovinci, Slováci, Česi a Poliaci ako slovienské národy západného civilizáčného okruhu prínosom pre Európu a zároveň aj pre ostatných Slovanov?

Slovania západného kultúrneho okruhu boli mostom, cez ktorý hodnoty západnej kultúry prichádzali aj k pravoslávny Slovanom, ale boli aj také hodnoty, ktoré prechádzali

opačným smerom často cez Slovanov západného kultúrneho okruhu. Tak je to už od stredoveku. Bolo by možné spomenúť mnohé príklady z rôznych slovienských prostredí, ktoré potvrdzujú túto sprostredkovateľskú úlohu.

• Matica slovenská nemala to šťastie ako Matica chorvátska a nemohla pôsobiť bez prerušenia kontinuálne. V čom vidíte príčinu ostrejšieho postupu budapeštianskej vlády proti Matici slovenskej?

Neviem všetko o tom, čo vedia historici, ale na základe toho, čo viem, môžem povedať, že najjednoduchšiu odpoveď dáva skutočnosť, že úrady v Budapešti považovali Maticu slovenskú za nebezpečnejšiu ako Maticu chorvátsku. Odstránením Matice slovenskej dúfali, že odstránia akýkoľvek organizovaný odpor, pretože u Slovanov neexistovala iná civilná inštitúcia, ktorá by bola čo i len podobná sile Matice slovenskej. V Chorvátsku bola už v roku 1866 založená Juhoslovienská akadémia vied a umenia (dnes Chorvátska akadémia vied a umenia), ktorá sa dôrazne venovala budovaniu chorvátskej identity a ochrane chorvátskych záujmov, a aj niektoré ďalšie inštitúcie boli už významné. Aby sa dosiahol taký efekt ako na Slovensku zrušením Matice slovenskej, muselo by sa v Chorvátsku zrušiť viac inštitúcií.

• Majú Matice v dnešnej chorvátskej a slovienskej spoločnosti reálne poslanie?

Verím, že ho majú. Dokazujú to počet ľudí, ktorí sa zhromažďujú okolo ich programov. Ide o ľudí, ktorí sa neboja nálepky konzervatívnosti atď. Chcu len, aby ich národ a štát mali dôstojné miesto medzi národmi a štátmi, chcu sa združovať s ostatnými pod svojím menom a priezviskom. Nedajú sa zlákať peknými príbehmi o európskych a svetových perspektívach a neveria všetkým krásnym sľubom.

Matica neustratila vieru v silu kultúry ako celku a silu každého kultúrneho činu. Sú založené na zachovaní a rozvíjaní národnej identity a som presvedčený, že aj dnes majú čo robiť, keď globalizácia ohrozuje zvlášť menšie národy.

FEJTON

Jusko si celkom dobre rozumel s technikou. Mal počítač, na ktorom vedel písať, prijímať a odosielať správy, vyhľadať na googli, zhromažďovať fotografie a ukladať ich do vytvorených priečinkov. Podobne ovládal aj digitálny fotoaparát. Pri oboch vedel, kedy a ako dobiť batérie. Ak bolo čosi nad rámec uvedených funkcií, zavolať poznávaných technikov. Rovnako pristupoval aj k autu. Vedel natankovať, nalíat zmes do stierača, ba v prípade núdze vymeniť deravú pneumatiku za rezervnú. Pri iných poruchách sa spoliehal na automechanikov. Hovoril, že každý by mal robiť to, čo vie, a neľufovať do všetkého. Keď ho manželka presviedčala, že by si už mal kúpiť dotykový mobil, argumentoval, že na staré kolená mu stačí tlačidlový, že ani na ňom nevyužíva všetky funkcie. A punktom, ako dôchodcovi mu taký stačí...

Preto ho prekvapilo, keď na schôdzke s Piťom, pri ktorej ochutnávali tohtoročné mladé biele víno, priateľ vybral z vrecka novučičký dotykový mobil. Na jeho kúpu ho nahovoril syn, ktorý na bol

objednal taxík a doviezol ho domov. Keď sa ráno Jusko s boľhlavom zobudil, hneď volal priateľovi Piťovi. No ten nedvíhal. Skúsil znovu. Prijemný hlas z automatu mu opäť oznámil, že volaný účastník je nedo-

vraj rád tak urobí, ale momentálne je na vidieku v rodičovskom dome vzdialenom od mesta asi tridsať kilometrov. Prislúbil, že len čo príde domov, navštívi Piťu a späťne zavola Juskovi, ako to s ním vyzerá.

Starecké patálie s dotykovou technikou

s nimi tiež na košťovke. Aj sa hneď vytasil, čo s ním dokáže, a ukazoval Juskovi prvé nasnímané fotografie, predpovede počasia či aktuálne športové výsledky a správy z parlamentu. Až mu Jusko závidel a začal si v duchu klásť otázku, či už fakt nepatrí do starého železa, veď aj Piťo ho predbehol. Nečudo, že sa chvíľami cítil na uterák, a aby zakryl pocity menejcennosti, objednal ešte jeden džbánok. Ale to nemal, lebo i z mladého vína sa zakrúti hlava, a to sa stalo aj jemu. Šťastie, že bol naporúdzi Piťov syn, ktorý

stupný. Nestávalo sa často, aby mu priateľ nedvíhal telefón. Vlastne áno, raz sa tak stalo. Vtedy ho odviezla sanitka na jisku, čiže jednotku intenzívnej starostlivosti, kde ho opäť zdravotne zreparovali, a doteraz celkom dobre fungoval. Takže čo sa vlastne stalo? Ďalší telefonát len potvrdil, že Piťo je nezvestný. Jusko si spomenul na istého spoločného známeho, ktorý býval v tom istom bloku. Zavola mu a poprosil ho, aby sa šiel pozrieť, či sa Piťovi nebudaj nepriťažilo. Odpoveď nebola ktovieako pozitívna.

Jusko bol čoraz väčšmi nesvoj. Obával sa najhoršieho. Najskôr zavola známym lekárom. Obvodák mu dokonca vynadal, že Piťo by v nijakom prípade nemal piť víno, a pre istotu latinsky vymenoval všetky choroby, ktoré trápia jeho priateľa. Nič sa nedalo robiť, Jusko sa vybral na druhý koniec mesta. Peši, aby si preveľal hlavu a akotak sa zbavil nervozity. Veď napokon, keby sa Piťovi predsa len niečo stalo, je pri ňom syn a už si voľajako poradia, nie? S takými pocitmi vstúpil do výťahu v bytovke, kde

býval priateľ. Zazvonil. Raz, druhýkrát, tretíkrát. Už sa zberal preč, keď sa dvere otvorili a v nich – usmiate Piťo. „Preboha, čo nedvíhaš mobil?“ vyčítal mu Jusko. „Tebe sa to povie,“ oponoval mu Piťo. Z jeho slov vyplynulo, že kým bol doma syn, vedel manipulovať s dotykovým mobilom. Ak aj prtilačil prst niekde inde, syn bol nablízku. Keď ráno odišiel, Piťo začal zvonenie, no kým si priložil aparát k uchu, namiesto hlasu volajúceho nič – iba ticho. Bez synovej pomoci mu bol dotykový mobil na figu, v jeho rukách nefunkčný. „Dôležité je, že si nažive,“ vydýchol si s úľavou Jusko. „Neboj sa, syn ťa časom naučí s telefónom manipulovať,“ povzbudzoval ho. „Nech si ho nechá a ja sa vrátim k tomu svojmu starému,“ zariekal sa Piťo. Ďalšie ráno už bez problémov zdvihol telefón. To len Jusko chvíľu hádal, či ho už syn naučil ovládať nový prístroj, alebo sa vrátil k osvedčenému.

Marián ŠIMKULIČ

Osvedčený titul Williama Shakespeara na doskách prvej činohernej scény Windsorské paničky ako dve strany mince

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: propagácia SND

Činohra SND zaradila do svojho repertoára úspešnú komédiu Veselé paničky windsorské, ktorú inscenovali už v minulosti a hrajú ju i dnes vari všetky profesionálne aj ochotnícke divadlá na svete. Televízie uvádzali jej mnohoraké spracovanie, diváci ju na živo mohli vidieť na Shakespearovských slávnostiach na Bratislavskom hrade i na Zámokoch hrách v Prahe. Veď hra Williama Shakespeara je vždy istou divadelnou slávnosťou a tiež zárukou sledovanosti.

Na našej prvej scéne ju v roku 1954 naštudoval Karol L. Zachar, jej obnovená premiéra bola v roku 1963 a hrala sa štyri sezóny. Po tridsiatich rokoch sa jej režijne ujal Emil Horváth, hlavnú postavu požívачného Falstaffa si vtedy zahral Ján Kroner. Napriek tomu, že lahtikár a samolúby príživník John Falstaff predstavuje prototyp negatívneho charakteru, diváci si ho napočudovanie veľmi obľúbili. Možno aj preto, lebo ľudia oveľa radšej vidia zlé vlastnosti a chyby na druhých ako sami na sebe. Tlieskali mu a možno mu boli naklonení už pred štyristo rokmi, keď táto aj keď len vedľajšia postava v historických hrách Henrich IV. a Henrich V. rozosmievala publikum na Britských ostrovoch. Anglickej kráľovnej Alžbete sa antihrdina Falstaff natofko zapáčil, že požiadala Shakespeara, aby napísal ďalšiu hru, v ktorej by mal tento tučný dobrodruh a povlač o veľa väčší priestor.

■ AKO OBELIX...

Do novej inscenácie, ktorej sa teraz podľa prekladu Ľubomíra Feldeka ujal dramaturg Peter Kováč, obsadil režisér Peter Mikulík do úlohy Falstaffa Mariána Geišberga. S príznačnou živelnosťou a so zmyslom

pre humor v kostýme Petra Čanekého pripomína rozprávkového galského Obelixa. Napriek okatej tučnote sa usiluje obratne unikáť z príbytkov cnostrných dám – pani Pageovej i pani Fordovej – pred ich manželmi. Dramatický text s naivnou zápletkou hovorí síce o ľudských slabostiach, túžbe bezpráčne prísť k peniazom a ešte pritom zažiť milostné dobrodružstvo, no nebol by to Shakespeare, keby nezdržoval aj morálny imperatív a neprinútil hriechneho dobrodruha a povlača na nápravu. Priučku mu dá veselá, no manželovi verná pani Alice Fordová, ktorú rozkošne, so svižnosťou stvárňuje Gabriela Dzuríková. Jej manžel mešťan Ford (Jozef Vajda) rozosmieva publikum nielen tým, že nosí na hlave parohy, ale prístipnutím nosa dostáva príkazy a varovania priamo zhora. Ani pani Pageová, v stvárnení vrtej a jazyčnej Diany Mörovej, nedáva schudobnenému rytierovi Falstaffovi nijaké nádeje. Keď obidve zväzvané dámy dostanú od chlípniaka rovnaký list, dohodnú sa na spoločnej stratégii – pozvú ho do svojho domu, no zariadenia to tak, aby sa ich manželia vrátili v pravý čas a pristihli ho na záletoch.

„Kto orie pole moje, šetrí môj pluh,“ vysloví aj u nás známy bonmot

Ján Gallovič ako podvádzaný manžel – mešťan Page, ale táto potecha slabochov ho upokojuje iba navonok, lebo urobí všetky opatrenia, aby sa tak v prípade jeho manželstva nestalo...

RECENZIA

Popri sukničkáckych eskapádach sa na javisku rozohráva i sekundárny dej – pytačky mladej a krásnej Anny Pageovej. K uchádzačom o jej ruku patrí aj mešťan, ktorého so všetkými znakmi komediálneho prejavu stvárňuje Daniel Fischer. Keď ho na ulici okradnú, sudca vyhlási: „Obvinenia sa nepotvrdili, skutok sa nestal.“ Týmto novodobým jazykom Ľubomír Feldek aktualizuje historický dej našou slovenskou skúsenosťou. Podobne ako repliku ruského šľachtica Bentlyho, za ktorého sa vydáva žiarlivý pán Ford alias Jozef Vajda: „My Rusi radi vtrhávame neohlášení,“ ktorou sa ospravedľňuje, že vtrhol do vlastného príbytku, aby pristihol svoju manželku pri nevere. Zuzane Kocúrikovej pridelil režisér úlohu dohadzovačky pani Quicklyovej, ktorá sa so zápalom prihovára za každého ženicha v nádeji, že jej z toho obchodu čosi kvapne. Mimo-

Klasická veseloherná predloha svetového autora je predpoklad úspechu, lenže jej mnohé uvedenia a rozmanité inscenačné prístupy kladú na celý realizačný tím mimoriadne nároky; zároveň umožňujú protagonistom rozohrať celý register svojich hereckých vláh a daností.

riadny výkon podáva Ján Koleník v úlohe cudzinca, francúzskeho doktora Cajusa, ktorý sa tiež vehementne uchádza o ruku krásnej Anny (stvárňuje ju poslucháčka VŠMU Natália Germániová), vymenúvajúc všetky svoje pozitíva a hanobiac windsorské, anglické zvyklosti. Komolením slovíčok a zamieňaním si pojmov, ale aj celkovým svojim komediálnym prejavom si získa obecenstvo, ktoré tleska jeho nadštandardnej pohyblivosti a takmer tanečným kreáciám.

■ KONIEC DOBRÝ...

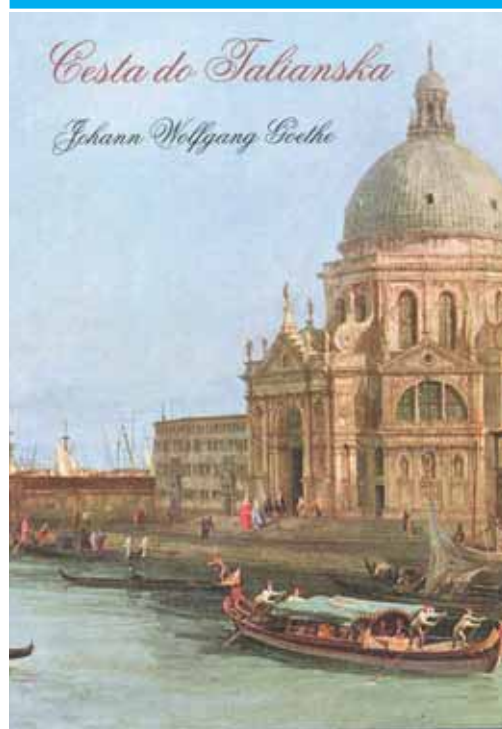
Veselá, rytmická hudba Vladislava Šarišského ho k rezkému poskakovaniu priam nabáda. Samozrejme, svoje zohráva aj jeho extravagantný kostým – čierny kabátec s červenými aplikáciami a červeným podpätkom na čiernych topánkach.

Hereckým výkonom protagonistov nemožno veľa vyčítať. No opozieraná hra má tú nevýhodu, že ju diváci poznajú v mnohých inscenačných variantoch. Režisér Peter Mikulík sa držal klasickej optiky, a tak neprináša na javisko nič nové, iba pokračuje v zaužívaných prvkoch. Ani v prípade ctihodného starého šľachtica pána Shallowa, ktorého predstavuje František Kovár, ani farára Ewansa v podaní Ľuboša Kostelného. Ten má k dispozícii aspoň záhorácky dialekt, ktorým rozosmieva. Predstavenie sa končí happy endom. Kým sa Pageovci venujú lapaniu Falstaffa, ich dcéra Anna sa stihne tajne zosobášiť s milovaným Fentonom (Richard Autner). A ako v každej dobrej fraške aj verejným výsmechom chvastavého Falstaffa, no tiež poučením: „Ten, kto koná nečestne a myslí iba na seba, musí očakávať následky.“

J. W. Goethe: Cesta do Talianska, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2017

Aktuálny a živý aj po dvesto rokoch

KNiha TÝŽDŇA

Niektoré knihy ani po niekoľkých storočiach nestrácajú nič zo svojej príťažlivosti a aktuálnosti. To sa dá povedať aj o cestopise Johanna Wolfganga Goetheho Cesta do Talianska, napísanom pred dvesto rokmi. Veď aj dnes by sa dalo cestovať drožkou s kónským pohonom a bezprostredne sa dotýkať krajiny. Ale bolo by to oveľa zložitejšie než pred dvoma storočiami...

Blížkosť teritória dávala cestovateľovi nahladať do množstva zvláštností toho-ktorého kraja. Povedzme v Tridente si tento všumelec všimol, že majitelia vinohradov postrekovali predné rady vápnom ako ochranu pred zlodejmi. Lebo vápno robí hrozno nechutným, no pri kvasení sa vylúči a vínu neškodí. Zaujímavý je jeho pocit z krajiny na Apeninskom polostrove v predvečer Francúzskej revolúcie: „Blížiac sa k ohnisku katolicizmu, obklopený katolíckmi, uväznený v drožke s kňazom, keď som sa snažil v najčistejšom zmysle pozorovať a zachytiť skutočnú prírodu a ušľachtilé umenie, predstúpilo mi veľmi živo pred dušu, že všetky stopy pôvodného kresťanstva sú zmazané.“

Akú cestu muselo Taliansko prekonať, aby sa dostalo zo stavu, ktorý opisuje Goethe, a pokročilo na súčasnú vysokú životnú úroveň. Napísal: „Toto Taliansko, od prírody vysoko zvýhodnené, neko- nečne zaostáva oproti všetkým štátom vo všetkom mechanickom a technickom, na čom je predsa založený pohodlnejší a čulejší spôsob života.“

Podpredseda vlády SR Peter Pellegrini by sa iste prekvapil pôvodom nositeľov svojho mena. Goethe ho objavil v sicilskom Palerme a o nijakom rode nerozpráva toľko ako o rodokmeni tohto pozoruhodného rodu. Azda celistvo odráža schopnosť pretĺkať sa životom v akejkolvek dobe a na akomkoľvek mieste...

Eva ZELENAYOVÁ

MEDAILÓN

Slovenská literatúra pre deti má veľmi kvalitné autorské zázemie, čo je mimoriadne dôležité pri získavaní nových „čitateľských dušičiek“ a následne aj v dosahu na celkovú kultúrnu klímu v spoločnosti. Jedným z osvedčených a oceňovaných autorov pre deti je prozaik, publicista a prekladateľ Roman BRAT.

Dôverný znalec detskej duše

Narodil sa 9. decembra 1957 v Bratislave a po ukončení stredoškolského štúdia absolvoval odbor slovenčina – španielčina na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. V roku 1984 nastúpil ako redaktor do Literárnej redakcie Slovenského rozhlasu, kde v rokoch 1998 – 2006 pôsobil vo funkcii jej vedúceho redaktora. Od roku 2008 pracuje ako hlavný dramaturg Útvoru dramaturgie hranej tvorby RTVS. Popri redaktorskej práci sa veľmi skoro začal venovať aj umeleckému prekladu a pôvodnej tvorbe. Preložil viacero románov, noviel, poviedok, divadelných a rozhlasových hier. Medzi jeho najvýznamnejšie práce patria preklady próz zo španielčiny (Mario Vargas Llosa, Juan Carlos Martínez, Santiago Moncada a i.). Vo vlastnej tvorbe sa venuje najmä písaniu diel pre deti a mládež. Pre STV napísal štrnásťdielny večerníkový seriál Čo videli stromy a sedemdielny seriál Rozprávky starého Inku. Dve z jeho diel získali aj významné ocenenia: Hlavnú cenu na Festivale filmovej tvorby pre deti v Chicagu a Cenu Bibiany a Slovenskej sekcie IBBY za najlepšiu detskú knihu roka 2001. Za preklady zo španielčiny mu udelil španielsky kráľ Juan Carlos I. Kríž Oficiára Radu za občianske zásluhy. Kniha Romana Brata pre deti, ako napríklad Tvrdohlavý baran a Pochabý škriatok, sa tešia zaslúženej pozornosti malých čitateľov a vyhraných autorov rukopis potvrdzuje aj prozaický debut pre dospelých Útek do raja (2002). Roman Brat nedávno oslávil významné životné jubileum a my v mene redakcie SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Odpemäti som mal rád starodávne strašidelné príbehy. Najmä tie, ktoré mi rozprávala nebohá babka či krstná. Napríklad o čiernom psovi, ktorý bol ako teľa veľký a s planúcími očami sa o polnoci zjavoval na hornom konci pri obecnej studni. Alebo o tej naľahko oblečenej dievke v bielom, ktorá sa zjavovala za tmy konča dediny hneď pri močiari a lákala chťivých furmanov do mokrého hrobu. Aj keď uznávam, že pekné zimomriavkové príbehy nájdeme aj v knihách povestí, predsa len originálnemu ústnemu podaniu sa nič nevyrovná. Keď sa o mojej slabosti, čo

sa zimomriavok týka, dozvedeli známi, začali mi poniektorí hneď aj odporúčať rôzne zaručene mŕtvovné filmové horory, ba našli sa aj takí, ktorí ma hneď aj chceli

Minule som si posedel a pospomínal so svojim už nejaký ten ročik dospelým synom. Slovo dalo slovo, a tak prišlo na pretras aj to, ako som mu hovoril o choráli mŕtvych

zimomriavkové príbehy, ba nielen to. Ako všetko okolo aj rôzne strašidelné zjavenia sa vyvíjajú, len dnešný uponáhľaný človek na ich objavenie nemá čas. Tak napríklad

ktorá zaletela nevedno kde. Alebo im porozprávam o vznášajúcej sa postave nákupnej maniačky, ktorá sa vyteperí vždy o polnoci pred sezónnymi výpredajmi pri nákupnom centre Eurovea. Ide o ducha istej mladej devy, ktorej sa kedysi nič nešlo z výpredaja, a preto skočila do blízkeho Dunaja. No a napokon pošepky rozpoviem povest' o tom, ako si vždy v noci na svätých Svätých a Metoda strháva bronzový Cyrtopluk pred vstupom do Bratislavského hradu puklicu, ktorou mu zakryli dvojkriž. Syn si ma vypočul a lakonicky vyhlásil: Nedbám. Len dúfam, že mojim deťom nebudú vyvolávať väčšie zimomriavky páni, čo sedia neďaleko Bratislavského hradu v Národnej rade Slovenska. Marek DANKO

Akútne problémy so strašením na Slovensku

obdarovať nejakým DVD nosičom. Musel som im vysvetliť, že mňa rôzne texaské masacre motorovou pilou, mŕtve japonské deti objavujúce sa na televíznej obrazovke alebo sexi upíri v obleku od Armaniho nezaujímajú. Som skrátka tradicionalista, a tak ma Levočská biela pani interesuje nepomerne viac ako čarodejník Gandalf z filmovej ságy Pán prsteňov.

mníchov v bratislavskom Františkánskom kostole či o zlovestných zjaveniach mŕtveho sluhu na miestach voľakedajšieho hostinca Červený vôl na Dunajskej ulici. Syn sa priznal, že so svojou priateľkou uvažujú o založení rodiny, no a mne nebolo viac treba. Hneď som mu začal maľovať budúcnosť, ako budem jeho potomkom, teda svojim vnúčatám, rozprávať

porozprávam jeho detvákam, ako sa na križovatke bratislavských ulíc Žilinská a Štefanovičova zjavuje vždy o polnoci, keď je spln mesiaca, bezhlavý duch mafiána Tutiho, ktorý na týchto miestach vyletel do povetria spolu s bratom Papisom. Duch hľadá svoju hlavu, ktorá odletela smerom k rozhlasovej obrátenej pyramide a zlatú reťaz tľstú ako klobása,

ČRTA

V slovenskej literatúre nie je zriedkavosťou, že múzy poézie či prózy pravidelne navštevujú tvorca, ktorý svoj profesijný život spojil s povoláním učiteľa. Jedným z príkladov je prozaik, ale aj stredoškolský pedagóg a v istom období života i politik Peter Bulík. Narodil sa 13. januára 1958 v Bánovciach nad Bebravou a po skončení základnej školy pokračoval v štúdiu vo Vojenskom gymnáziu Jána Žižku v Moravskej Třebovej. Odtiaľ v roku 1976 odišiel do civilu a stredoškolské štúdium završil maturitou na gymnáziu v Bánovciach nad Bebravou.

Sugestívny rozprávač

Jeho ďalšia cesta viedla na Pedagogickú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave so sídlom v Trnave, kde ukončil odbor slovenčina a výtvarná výchova. Nasledovali pedagogické roky na Strednom odbornom učilišti strojárskom v Bánovciach nad Bebravou, kde bol od roku 1994 riaditeľom a kde za svoje úspešné pôsobenie získal celý rad významných rezortných ocenení. Peter Bulík je aktívny aj politicky – okrem iného bol v roku 1992 poslancom Federálneho zhromaždenia ČSFR v Prahe a v súčasnosti je zástupcom primátora Bánoviec nad Bebravou.

Debutoval prózou *Nôž* v roku 1994, ktorou narobil rozruch svojším pohľadom súčasníka na súčasníka. Cez svojho sugestívneho rozprávača, s ktorým sa nejdin čitateľ ak už nestotožňuje, tak mu drží palce, rozpráva o turbulentnom živote dnešného človeka. O živote plnom zápasov, ale aj kompromisov či polopráv. Autor v knihe rozoberá na krvavé až zapáchajúce kúsky to, v čom žijeme a ako žijeme. V tomto prípade ide najmä o vzťahy v rodine, o vzťah manželov, ale aj ženy a muža. Peter Bulík je svojim spôsobom moralizátor, i keď s akýmsi zvláštnym opačným známenkom, ktoré na prvý pohľad môže pôsobiť odstrašujúco. A pritom mu vždy ide o človeka a jeho slabosti. Jeho román možno brať ako pitevnú správu vymierajúcej morálky a medziludských (pozitívnych) vzťahov alebo ako rez nožom do mokrúcej rany. Na debut nadväzuje Bulík knižkou *Hurá, zomrelo sa!* (1997), obsahujúcou päť prozaických textov. Aj v tejto knihe je autor verný svojmu skeptickému naturelu, svojmu nepokojnému temperamentu a dikcii ostrej ako britva: „Veď keď starnem, mal by som aj primerane zmúdiť, teda otupievať, natvrdo chápať, že veci sú inak, než ich chcem mať, a že v okamihu smrti aj tak na všetkom hovno záleží. Svet pôjde ďalej svojím tempom aj bez mojich túžob...“ Takto uvažuje Bulík rozprávač, životom vyškolený a uavrený súčasník.

Svojimi knihami potvrdil Peter Bulík svoje miesto v priestore modernej slovenskej prózy, miesto provokujúce, ale aj čitateľsky priťažlivé.

Alexander GOCZ

Panoramatický pohľad na robustné dielo baťka Jozefa ŠKULTÉTYHO

Usilovný oráč na matičnom poli

Ján ČOMAJ – Foto: archív SLM Martin

Vidí sa mi, že sú osobnosti, o ktorých ťažko vytvoriť ucelený obraz. Dôvodom je obyčajne skutočnosť, že ich dielo sa nedá merať všeobecne zaužívanými kritériami ani zobraziť zvyčajným spôsobom: snímkami realizovaných projektov, vydanými knihami, súpisom výtvarných diel či ich reprodukciami, opisom vynálezov a uvedením prínosov pre spoločnosť... Čo napríklad uviesť pri osobnosti takého formátu, ako bol Jozef ŠKULTÉTY? Za prvých tridsať rokov 20. storočia mu vyšlo šesť diel o národných a literárnych dejinách Slovákov. Zdanlivo nevelká bilancia. Ale na druhej strane je to len malý zlomok aktivít človeka, ktorý od osemnástich rokov, keď zmaturoval, až za svoju deväťdesiatku bol v neustálej aktivite – a obyčajne na niekoľkých frontoch odrazu. A to ešte od roku 1919 do svojho skonu v januári 1948 pôsobil ako správca najvyššej národnej kultúrnej a osvetovej inštitúcie – Matice slovenskej. V týchto dňoch, 19. januára, uplynie sedemdesiat rokov od jeho úmrtia.

Problém pomenovať tvorivý prínos univ. prof. PhDr. h. c. Jozefa Škultétyho sa začína už v chvíli, keď sa pokúsime uviesť pole jeho pôsobnosti alebo čo len jeho hlavné „remeslo“. Nepodariť sa, aspoň nie stručne. Bankový úradník, stredoškolský a vysokoškolský profesor slovenského jazyka a literatúry, školský inšpektor, autor učebníc a doplnkovej literatúry, novinár, literárny vedec, jazykovedec, prekladateľ, historik, kulturológ, životopisec, politológ, esejista, správca Matice slovenskej – v tejto funkcii bol bezmála tridsať rokov. A ešte dodajme, aj najbližší priateľ a spolupracovník kľúčovej postavy slovenského národa v prelomových rokoch 19. a 20. storočia Svetozára Hurbanu Vajanského a spolu s Vajanským najväčejší partner v diskusiách a polemikách s vedúcou osobnosťou českého národného hnutia tých čias – a to aj neskôr už v jeho funkcii prezidenta republiky – prof. Tomášom G. Masarykom. Masaryk neprišiel vari ani raz do svojho azylu v Bystrici, aby sa pri tých dvoch veľkých a v debatách neústupčivých Slovákoch nezastavil.

■ PRAMENE FORMOVANIA

Na svet prišiel 25. novembra 1853 manželom Jozefovi a Sabine, rodenej Jankovej, v obci Potok – otec tu bol kožušníckym majstrom, ktorý sa napriek tomu, že mu to prekážalo v remesle a obchode, netajil svojou národnou hrdosťou. Syn Jozef vychodil základnú školu v Rimavskej Sobotě, odkiaľ ho rodičia dali študovať na prvé slovenské gymnázium v Revúcej, lebo v Rimavskej Sobotě bola len maďarská stredná škola. Profesori postrehli nariadenie snáňového chlapca a odporučili mu učiteľské štúdium v Kláštore pod Znievom aj preto, že vo „felvidéku“, ako sa vtedy hovorilo Slovensku, najviac chýbali slovenskí pedagógovia. Tu v roku 1871 maturoval a o rok urobil učiteľské skúšky, a hoci ho škola navrhovala na ďalšie univerzitné štúdiá do Budapešti, peniaze doma na to nedochodili. Aby si na štúdiá zarobil, musel niekoľko rokov učiť – nastúpil v ľudovej škole na Vrútkach.

Keď potom s úspechom pokračoval v štúdiu na filozofickej fakulte budapeštianskej univerzity, podarilo sa mu nájsť si aj aspoň čiastočné zamestnanie – od druhého ročníka pôsobil ako budapeštiansky spravodajca martinských Národných novín. Po promóciách prijal miesto okresného školského inšpektora v Rimavskej Sobotě, ale to už mu noviny a literatúra učarili natoľko, že čakal na prvú príležitosť, ako sa dostať do centra národného kultúrneho a literárneho diania – do Turčianskeho Svätého Martina. Mal dvadsaťšesť rokov, keď sa mu to v roku 1879 konečne podarilo – a nezáležalo mu na tom, že vchádza do sveta, ktorý bol dovtedy mimo jeho záujmov: do bankovníctva. Jediné voľné miesto, ktoré sa v Martine uvoľnilo, bola totiž stolička úradníka českej banky Slavia. Neprekážalo, preňho bolo dôležité, že bol v Martine! Mladý muž nielen veril, ale – ako sa v starobe priznal – on naisto vedel, že sa skôr či neskôr dostane k vysnívanej práci – redigovať národne orientovaný a literárne zameraný časopis. Podarilo sa mu to

o necelé dva roky. A nebol to časopis hocijaký, ale dokonca ním vysnívaný: Slovenské pohľady. A redakčným šéfom – a potom na dlhé roky najbližším kamarátom – tam nebol nikto

Martinská národovecká elita, ktorá takmer kompletne zažila uhorské žaláre – v hornom rade trebars Július Branecký, Pavel Mudroň, Konštantín Hurban, Matúš Dula, Svetozár Hurban Vajanský; v dolnom: Pavel Mudroň, Jozef Cipár a druhý zľava správca MS Jozef Škultéty.

Pamätná minca NBS z roku 2003 emitovaná na počesť 150. výročia narodenia Jozefa ŠKULTÉTYHO.

iný ako vedúca politická, spoločenská a literárna osobnosť tých čias – S. H. Vajanský.

■ VYTRVALÝ EDITOR

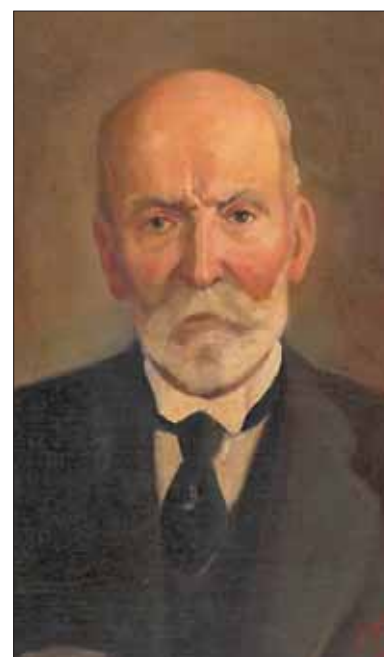
V rokoch 1881 – 1919 najprv s Vajanským a potom celé roky sám vedie redakciu Slovenských pohľadov, pričom dlhý čas je aj ich vydavateľom so všetkými právnymi a s finančnými ťažkosťami a rizikami, ktoré v najťažších rokoch maďarizácie v Uhorsku a v čase prvej svetovej vojny s tým súviseli. Týchto bezmála štyridsať rokov je tak autorský, redakčný a vydavateľsky plodných a záslužných, že ak by nebol vytvoril nič iné, samy osebe by ho už zaradili medzi veľké osobnosti Slovenska na prelome stáročí. Okrem Slovenských pohľadov vedie začas aj redakciu Národných novín, desať rokov rediguje a vydáva Časopis Muzeálnej spoločnosti, je editorom série kníh našej klasiky Slovenská knižnica a každoročne pripravuje aj Letopis Matice slovenskej. A ešte k tomu ho za ten čas šesťkrát odsúdili za panslavizmus a protištátnu činnosť.

■ HISTORIK

Známy maďarský historiograf L. Asbóth v roku 1911 vydal veľké dielo o literárnych dejinách Uhorska – rozsiahlu kapitolu A tot irodalom története mu napísal J. Škultéty. Dva roky po vzniku Česko-Slovenska vydáva historické eseje 125 rokov zo slovenského života a o päť rokov neskôr súbor *Zástava veje*. V roku 1928 mu vychádzajú tri knihy – dielo aktuálnych politických úvah vychádzajúcich z dejinných skutočností národa, často dovtedy aj neznámych – *Nehaňte ľud môj*, a historické diela *O Slovákoch* a *O bývalom Uhorsku*,

v ktorom o tri roky pokračuje knihou *Ešte raz o bývalom Uhorsku* (1931).

Človeku, ktorý sa od svojej mladosti sústreďuje na vývoj slovenskej literárnej tvorby, číta predovšetkým

J. Škultéty

Jozef ŠKULTÉTY od svojich osemnástich rokov až do deväťdesiatky bol neustále v centre národného života a aktívne ho ovplyvňoval na viacerých frontoch aj ako rešpektovaný správca Matice slovenskej.

vydania diel ruského realizmu: v Škultétyho preklade vyšiel Gogoľov Taras Buľba, Tolstého diela *Metelica* a *Rozprávky* a Turgenjevova novela *V predvečer*.

Treba ešte dodať, že z ruštiny usilovne prekladala aj Škultétyho manželka Bohdana a veľa diel ruskej klasiky v kultivovanom preklade vyšlo práve vďaka nim dvom.

■ MATIČNÝ SPRÁVCA

Jozef Škultéty bol nadšeným matičiarom od mladosti, svojím spôsobom vlastne aj v čase jej zániku – i vtedy ho ťahalo do Martina, lebo vedel, že tam napriek všetkému panuje stále matičné ovzdušie. Po roku 1918, teda po skončení prvej svetovej vojny a vzniku republiky, zasvätil svoj život Matici slovenskej, hoci mal popritom aj iné úlohy – už na začiatku bol expertom v česko-slovenskej vládnej delegácii na mierovej konferencii v Paríži, tri roky prednášal dejiny slovenskej literatúry na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, desať rokov (1938 – 1948) predsedal Muzeálnej slovenskej spoločnosti, pri výpadku redakcie Národných novín (1927) vyše roka pracoval aj ako ich šéfredaktor, z času na čas zastával tiež iné spoločensko-vedné funkcie, na každom poste sa však prejavoval ako muž Matice slovenskej.

...

Na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov minulého storočia vyšlo sedemväzkové vybrané dielo Jozefa Škultétyho – skvelý pamätník jeho tvorby. Neobsahuje však, pravdaže, jeho spoločenské a organizačné aktivity, ktorými žil každý deň a ktoré boli vždy – priamo či nepriamo – zviazané s Maticou slovenskou. Znie to až neveriteľne, ale aj taká bola politika: po druhej svetovej vojne štátny žalobca, ktorý pripravoval zoznam vojnových zločincov a rozvracačov republiky, dal podľa príkazu najvyšších pražských miest na zoznam obžalovaných aj správcu Matice slovenskej, vtedy už deväťdesiatštyriročného Jozefa Škultétyho. Zatkli ho a dopravili pred mimoriadny súd. Zasiahla až Slovenská národná rada a pre jeho vysoký vek mu udelila milosť. Krátko potom aj umrel.

Baťko Škultéty, lebo tak dlhé roky volali matičiari svojho správcu a Slováci svojho učiteľa, sa do dejín Matice slovenskej, a teda aj do národných dejín zapísal dôstojne – a z toho zápisu dodnes cítiť baťkovu lásku a úctu k národu.

Matičari oslavami vo Zvolenskej Slatine akoby nabradili štátne oslavy

Slávnostné pripomenutie slovenskej štátnosti

Pavol JAVORSKÝ – Foto: Jozef PAŠKA

Predseda Matice slovenskej odovzdáva vyznamenania dcéram Jozefa PIECKU, ktorý bol významný organizátor národného života v obci, divadelníkom a aj podpredsedom MO MS v rokoch po obnovení činnosti MO MS v roku 1968. Bol bratom spisovateľky Márie Ďuričkovej. Cenu preberajú jeho dcéry pani KULICHOVÁ a pani BOČKAJOVÁ.

Kultúrny program mal najvyššie kvalitatívne parametre. Prispelo k tomu aj účinkovanie Rusín Čenděš orchestra.

Podujatie malo skutočne slávnostný charakter. Starostka Zvolenskej Slatiny M. KLIMENTOVÁ pozdravila účastníkov.

Matica slovenská si piateho januára dvoma slávnostnými koncertmi pripomenula dvadsiate piate výročie vzniku Slovenskej republiky – vo Zvolenskej Slatine a v Galante. Koncert vo Zvolenskej Slatine zaujal mnohých, RTVS nevyňímajúc, ktorá z podujatia odvysielala pozitívnu reportáž.

Podakovanie za vydaté podujatie do redakcie SNN zaslali aj radovi občania, ktorí sa na ňom zúčastnili. „Podujatie sa mi veľmi páčilo. Najmä hudobná produkcia bola zaujímavá. Dobré som sa zabával. Ohňostrojo

nakoniec podčiarkol slávnostnú náladu, ktorá ma opanovala v plno obsadenej sále,“ uviedol v emaile Janko Kladivík. Hlavným organizátorom slávnosti bol prvý podpredseda Matice slovenskej Marek Hanuska, dlhoročný matičiar zo Zvolenskej Slatiny. Úlohu si splnil na sto percent a podujatie svojou dôstojnou a slávnostnou atmosférou mohlo pokojne nahradiť oficiálne oslavy štátu pri príležitosti štvrtstoročnice Slovenskej republiky. „Vo Zvolenskej Slatine žili mnohé významné slovenské

osobnosti, nevyňímajúc významného správcu Matice slovenskej J. Pašku. Okrem toho spisovateľky T. Vansová a M. Ďuričková, vynálezca vrtulníka J. Bahýľ alebo významný sochár J. Kulich,“ povedal pre RTVS M. Hanuska. Starostka Zvolenskej Slatiny M. Klimentová pozitívne vyzdvihla činnosť miestneho odboru Matice slovenskej a jeho organizačné aktivity pri kultúrnych akciách. Ďalej uviedla: „Dnes máme svoj osud vo vlastných rukách a sami určujeme, akým smerom sa budeme uberať.“

Na podujatí prítomných pozdravil aj novozvolený predseda Matice slovenskej M. Gešper a druhý podpredseda MS M. Nemec. „Vážme si našu republiku, lebo je dielom našich predchodcov, z ktorých mnohí skončili tragicky, pretože obhajovali naše národné záujmy. Neberme to na ľahkú váhu, tým by sme sa zapredali a poprelí všetko, za čo žili a bojovali,“ uviedol predseda MS. Prítomným sa počas večera predstavil Spevácky zbor Hron z Banskej Bystrice a hudobná skupina Rusín Čenděš orchestra.

Vrchári v Lome nad Rimavicou starostlivo opatrujú poklad vianočných zvykov

Pastieri pod Sihlianskou planinou

Daniel RAKYTA – Foto: Ján TURŇA, Štefan NÉMETH

Poslednú decembrovú sobotu sa vo vrchárskej obci Lom nad Rimavicou konal 18. ročník Pastierskych hier vianočných. Lom nad Rimavicou patrí nielen medzi najvyššie obce na Slovensku, ale je to i obec, v ktorej stále ožívajú ľudové tradície sprístupnené širokej verejnosti. Pastierske hry začali v Lome organizovať najmä preto, že kedysi veľmi obľúbené pochádzky betlehemcov začali koncom uplynulého storočia zanikať.

Koledy a spevy vinšovníkov zazneli aj v miestnom kostole.

Od Kostola Narodenia Panny Márie sa pastieri pohli do centra obce.

Tohoročné podujatie sa začalo svätou omšou v tamojšom rímskokatolíckom farskom Kostole Narodenia Panny Márie, ktorú celebroidal správca farnosti Mgr. Ondrej Kaličiak a lomský rodák páter zo spoločnosti Ježišovej Mgr. Jozef Amrich, pôsobiaci v Trnave. Koledami ju obohatila dievčenská spevácka skupina za sprievodu heligonkárov z Kokavy nad Rimavicou. Z kostola sa potom pohol slávnostný sprievod obcou do jej stredu, kde sa na improvizovanom pódiu odohrávala hlavná časť

FOTORIPOST

pastierskych hier, ktoré otvoril starosta obce Jozef Katreniak. Slovo po privítaní účastníkov odovzdal moderátorovi Júliusovi Obernauerovi. Okolo trom stovkám divákov sa predstavilo päť betlehemských skupín zo Šoltýskej-Dubákova, Snôh, z Čierneho Balogu, Brezna-Lúčok a zahanbiť sa nedala ani domáca skupina z Lomu nad Rimavicou. Po vinšovníkoch, koledníkoch a pastieroch patrilo pódium dievčenskej speváckej skupine folklórneho súboru Kokavan z Kokavy nad Rimavicou, ktorá dobrú náladu ešte vystupňovala.

V autobusoch päťdesiatych rokov dvadsiateho storočia, aj keď boli plné ľudí cestujúcich do práce i z práce, bývalo zvyčajne prídusené ťaživé ticho. Nikto v nich o ničom s nikým nedebatoval, každý ponuro mlčal a ak sa niekto k niekomu ozval, bolo to väčšinou len o počasí, alebo o výsledkoch futbalových zápasov v prvej či v druhej lige. Veľa cestujúcich

Dvojaké autobusy

usilovne driemalo, neraz len preto, aby nemuseli prepustiť miesto na sedenie nejakému dedkovi či babke, čo sa trmácali do mesta za nákupmi prípadne za vybavovaním dôchodkov. A dôchodky aj vtedy neboli veľké. Moja teta musela žiť z tristošesťdesiatich dvoch korun mesačne, hoci pravda je taká, že po celý svoj život nebola zamestnaná, iba čo istý čas opatrovala svoju starú matku – po všetok svoj produktívny vek sa venovala šesťdesiatrovej záhrade, ktorú napoly zdedila vedno s našou mamou po rodičoch. Okrem toho chovala aj dve kozy, ktoré mali mimoriadny apetít, takže im neraz musela vláčiť zelinu na vlastnom chrbte – v nošiach ťažkých ako cent z pripotočných úvalov vzdialených aj kilometer. Aj vtedajšie autobusy technicky väčšinou nemali nijakú chybu, ibaže sa v nich v zime kúrilo len veľmi biedne a v pripojených vlečkách bolo zima ako v ľadovni. Autobusy, ktorými v súčasnosti s manželkou pravidelne cestujeme dva dni

v týždni z mesta na dedinu „na chalupu“ nemajú nijakú chybu. Chodia presne ako švajčiarske hodinky.

V chladné jesenné dni a v zime bývajú príjemne vyhriate, ich vodiči sú zvyčajne príjemne naladení chlapci s veľkým zmyslom pre humor. Ibaže v nich už necestuje toľko ľudí ako voľakedy. Ráno by boli takmer prázdne, ak by v nich necestovali panie učiteľky z mesta do dedín, vzdialených od štýroch do dvadsiatich piatich kilometrov, akože inak – učiť deti. Tieto učiteľky, sediace po dve na sedadlách, sa zvyčajne medzi sebou živo zhovárajú a občas niektorá z nich prepukne do spontánneho nákazlivého smiechu, čo aj nám, starším ľuďom, veľmi dvíha náladu. S manželkou sme im za ich prítomnosť neraz vďační, ba občas mávame až slávnostný pocit. Keď sa potom vraciame napoludnie či o pol tretej nazad do mesta, v autobuse to vyzera ako po prilete lastovičiek. Cestujúci medzi sebou živo štebocú, aj keď je pravda, že ide o ľudí, čo sa dobre poznajú, či dokonca sú príbuzní. Je na nich zreteľne vidieť, ako sú radi, že sa po čase znovu stretli a môžu si spolu úprimne pohovoriť a my s manželkou tiež radujeme z ich radosti. Ľudia v živote radosť potrebujú, lebo je pravdou, že sú aj dni (a nie je ich málo), keď sú naše autobusy aj napoludnie či o pol tretej takmer prázdne a je v nich smutné veľavravné ticho.

Milan ZELINKA

Okná našich duší

Martin Šafárik, Pavol Potoček

17. 1. – 23. 2. 2018

kurátorka výstavy: Mária Horváthová
Savoy Gallery, Mostová 2, Bratislava,
otvorené dňami, 10.00 – 18.00, vstup voľný
www.savoygallery.sk

Silvestrovská vernisáž

V jednom z posledných vlnajších čísel SNN sme uverejnili črtu nášho kolegu Maroša M. Bančaja o známom výtvarnom umelcovi Teodorovi Moussonovi pri príležitosti 130. výročia jeho narodenia. Umelcov jubileum, ktorý v rokoch 1911 – 1944 žil a tvoril v Michalovciach, podnietilo tamojšie Zemplínske múzeum k vynachádzavej prezentácii tvorby T. Moussona na silvestrovskej vernisáži Plenéry Zemplínskeho múzea v posledný deň minulého roka, počas ktorej predstavili nielen jeho tvorbu, ale uviedli aj dve publikácie: Kaštieľ v Michalovciach a Mousson – Svet svetla a farieb, na ktorej má zásluhu NO Priatelia Zemplína.

Pripravil Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Vlastivedný odbor Matice slovenskej pripravil vlni koncom roka v Martine pod vedením predsedníčky VIO MS PhDr. Dáše Danekovej školenie kronikárov miestnych odborov, ako i iných matičných a ďalších subjektov. Zišli sa na ňom záujemcovia o slovenské národné poznanie, šírenie a ochranu kultúrneho dedičstva. Prednášajúca priblížila historické súvislosti vzniku a tvorby kroník, právne predpisy, teóriu, ale i konkrétnu realizáciu a ich spracovanie. Pripomenula tiež, že po stáročia bola kronika neraz jediný pramenný doklad kultúrnych a spoločenských aktivít nielen miest a obcí, ale aj spoločenstiev a zoskupení – obrazom spôsobu života a tiež podkladom, studnicou informácií na spracovávanie nielen odborných, ale aj populárnych článkov i štúdií. Nezastupiteľné miesto v oblasti národných dejín a šírení kultúrneho dedičstva má práve Matica slovenská a jej miestne odbory.

Prameň poznania a dedičstva

„Združujú nielen ľudia so záujmom o ľudovú a národnú kultúru, ale vyvíjajú najmä veľké množstvo aktivít. Aby sa toto úsilie zachovalo aj pre budúce generácie, je potrebné zachytiť činnosť MO MS formou dokumentácie – kronikou,“ nabádala doktorka Daneková nielen zúčastnených na školení a prízvukovala, že „práve preto je potrebné kronikárom pomáhať formou vzdelávania, v čom má MS dlhoročnú tradíciu školení kronikárov miest a obcí SR“. Od roku 1963 sú spájané aj s menom matičného muzeológa Dr. Ladislava Jasenáka, od roku 1992 sa uskutočňovali v rámci DOMOVINY Martin a od roku 2016 pokračuje toto vzdelávanie vo Vlastivednom odbore MS.

V rámci Národného osvetového centra viedli prípravu kronikárov spoločne s PhDr. Igorom Krištekom, CSc., a pripravovali aj celoslovenskú súťaž v tejto oblasti, kde bola Dr. Daneková predsedníčkou komisie pre kroniky. V súčasnosti dokončuje spracovanie komplexnej príručky, metodického materiálu pre kronikárov Vademecum kronikára.

Člen predsedníctva MS Viliam Komora v tejto súvislosti prisľúbil, že navrhne vedeniu Matice, aby sa do týchto aktivít zapojila aj naša najstaršia slovenská, národná, kultúrna a vedecká ustanoviza. Počas podujatia dostali účastníci rôznych metodický materiál a na konci školenia získali kronikárske osvedčenie.

Treba vyjadriť presvedčenie, že aj v tejto sfére Matica slovenská nadviaže na dlhoročné skúsenosti a činnosť v oblasti národného kultúrneho dedičstva a stane sa ústrednou inštitúciou v metodickú, ako i konkrétnej činnosti, v školení kronikárov a pomoci pri tvorbe kroník.

Viliam KOMORA

Vyrcholenie osláv 200 rokov narodenia Adolfa I. Dobrianskeho v Prešove

Akadémia uzavrela rok rusínskeho buditeľa

Sláva JURKOVÁ, riaditeľka D MS v Prešove

Slávnostná akadémia koncom minulého roka v Divadle Alexandra Duchnoviča v Prešove pri príležitosti dvojstého výročia narodenia Adolfa Ivanoviča Dobrianskeho dala symbolickú bodku za cyklom mnohovrstvových podujatí spojených s touto významnou osobnosťou v roku 2016 až 2017. Podujatie sa nieslo v duchu slovensko-rusínskeho porozumenia v kontexte stále aktuálneho odkazu Dobrianskeho, ktorý vo svojom celoživotnom národnom a politickom úsilí spájaj obidva národy. Hlavným organizátorom bola Matica slovenská prostredníctvom Domu Matice slovenskej v Prešove a MO MS v Prešove v spolupráci s Rusínskou obrodou na Slovensku a Divadlom A. Duchnoviča v Prešove.

Predseda MS Marián GEŠPER počas príhovoru na slávnostnom ukončení Roka A. Dobrianskeho v Prešove.

Scéna Divadla Alexandra Duchnoviča počas programu patrila aj vystúpeniu Prešovských heligonkárov.

Pred slávnostným auditoriom v Divadle Alexandra Duchnoviča v Prešove vystúpili s referátmi o A. I. Dobrianskom prof. ThDr. Ján Šafin, PhD., dekan Pravoslávnej bohosloveckej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove, doc. PhDr. Andrej Antoňák, CSc., a Mgr. Milan Jasik, správca gréckokatolíckej farnosti v Olke, člen Obščestva sv. Joana Krestiteľa. K zhromaždeniu sa prihovorili aj predseda MS Marián Gešper, člen výboru MS i tajomník Všeslovanského výboru v Prahe Miloš Zverina, člen výboru MS Miroslav Kerekanič, riaditeľka D MS

v Prešove Slávka Jurková a predseda ROS Ing. Martin Karaš.

Matica slovenská v rámci utuženia kultúrnych a dejinných spojív obidvoch národov navrhla založenie nového záujmového odboru MS „Slovensko-rusínskej spolupráce na pamäť A. I. Dobrianskeho“. Predmetom činnosti by boli prierezové témy Slovákov a Rusínov od minulosti po dnešok, mapovanie spoločných národných osobností i udalostí a posilnenie spolunáležitosti k Slovenskej republike. Návrh sa stretol s pozitívnou odozvou zástupcov prítomných rusínskych organizácií

a prvé plánované oficiálne stretnutie sa rysuje už v prvom štvrtroku 2018.

Slávnostná akadémia pokračovala kultúrnym programom umeleckých telies z Prešova a jeho okolia i z okolia Bardejova. Vystúpili: Prešovskí heligonkári, FS Javorina, FS Bajarovčan, Speváčky zo SZUŠ Dama v Prešove, M. Chomová z Bardejova a M. Železná, ktorá celý program aj moderátorsky sprevádzala. Vedenie Matice slovenskej sa zúčastnilo v ten istý deň na odhalení pamätnej tabule A. I. Dobrianskeho v Ruskom dome v Prešove.

Košickí matičiari hodnotili činnosť v uplynulom kalendárnom roku

Keď Studzenka zabrala Tichú noc...

Text a foto: Martina Hockicková

V metropole východu sa v polovici decembra 2017 uskutočnilo vyhodnotenie činnosti Domu MS v Košiciach, miestnych matičných odborov a „účty“ skladali aj matičiari v okolí. Odpočet činnosti vykonal riaditeľ D MS Michal Matečka, ktorý vyzdvihol dôležité podujatia uplynulého roka, dosiahnuté úspechy, ale poukázal i na slabšie miesta v činnosti, kde by bolo treba pridať. Najväčším i najvýznamnejším podujatím matičiárov v Košiciach a okolí, o ktorom informoval aj matičný týždenník, bolo vlni v septembri odhalenie busty a pamätnej tabule J. M. Hurbanovi na Hlavnej ulici v Košiciach. Predchádzal mu marcový hurbanovský seminár, ktorého výstupom bol zborník vystúpení a referátov. M. Matečka tiež v hodnotení roka vyzdvihol oslavu 25. výročia Deklarácie zvrchovanosti SR kultúrno-spoločenským pod-

Tak ako na mnohých matičných podujatiach ani na vyhodnotení matičného roka v D MS v Košiciach nechýbal súbor Matičiarky, ktorý navodil výbornú predvianočnú atmosféru a dobrú náladu.

Riaditeľ D MS v Košiciach Michal MATEČKA blahoželal oceneným dlhoročným matičiarkam z MO MS Košice-Sever.

ujatím Vatra zvrchovanosti, ako aj ďalšie vydarené akcie minulého kalendárneho roka. Nasledovalo vianočné pohostenie tradičnou kapustnicou a bohatý kultúrny program, o ktorý sa postarali spevácke skupiny Matičiarka a FS Studzenka, ktorá prišla v hojnom počte z Plechotíc. Počas programu ocenili tri členky MO MS Košice-Sever za dlhoročnú a oddanú činnosť. Matičiari si potom spoločne zaspievali a zatancovali. Atmosféra bola veľmi priateľská a tiež skvelá príležitosť, aby si vzájomne popriali pekné sviatky, čo umocnila melódia i slová Tichej noci, ktorú nôtli všetci pod taktovou hudobníkov z Studzenky...

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vo vlnajšom predposlednom 50 čísle SNN sme sa pýtali, kedy sa rozhodlo, že územie Slovenska bude samostatnou cirkevnou provinciou. Správne odpovedali tí, čo napísali, že sa tak stalo v decembri 1977. Za správne odpovede odmeníme: Ondreja Niguta z Hanisky; Jána Chovanca z Pezinka; Eleny Kučerovú z Martiny.

Dnešná otázka je nepochybne jednoduchá, ale jej súvislosti, najmä v spojení s významnými prezidentami Kisku, si treba pripomenať: Aké výročie samostatnosti SR sme si pripomenuli prvého januára 2018?

Svoje odpovede posielajte na adresu redakcie našej administrátorky Lubicí Rišiaňovej do konca januára.

(red)

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE
tasr.AKO SI PREDPLATIŤ
SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINYobjednávajte telefonicky:
043 / 3812 838
0918 / 904 925

Emailom: snnredakcia@matica.sk

Cez formulár:

www.snn.sk/index.php/predplatne

Poštou: Slovenské národné noviny

P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné: 26,- €

Polročné predplatné: 13,- €

Štvrtročné predplatné: 6,50 €

PRIPOMÍNAME SI

13. januára

– šesťdesiat rokov má prozaik Peter Bulík, člen Spolku slovenských spisovateľov, autor psychologických próz (Nôž, Hurá, zomrelo sa...)

14. januára

– dvadsaťpäť rokov od smrti významného slovenského historika Antona Špiesza (1930 – 1993)

– okrúhle životné jubileum má prekladateľka z francúzštiny a plodná lexikografka, dlhoročná redaktorka Slovenského pedagogického vydavateľstva Dr. Viera Grundlerová

– šesťdesiat rokov sa dožíva mediálna figúra slovenského biznisu Fedor Flašík

15. januára

– dvestopiate výročie úmrtia katolíckeho kňaza, šľachtica, prvého kodifikátora spisovnej slovenčiny a zakladateľa Slovenského učeného tovarišstva Antona Bernoláka (1762 – 1813); je po ňom pomenovaná planétka Slnecnej sústavy 13916, pre súčasníka je dostupný výber z jeho diela Spory a polemiky

– stošesťdesiat rokov od silného zemetrasenia s epicentrom v okolí Žiliny (1858)

– okrúhle životné jubileum má prozaička a spisovateľka pre deti a mládež Pavla Sabolová

– spisovateľ, redaktor prílohy Slovenských národných novin Orol tatranský a riaditeľ Literárneho ústavu Matice slovenskej Marián Grupač má štyridsaťpäť rokov; z jeho básnických zbierok spomeňme aspoň Dráždenie dažďa, Smädné čaro dejnice, Noblesa, z próz Hriešne myšlienky, Slová klamú, Poltrín...

16. januára

– stotridsať rokov od smrti slovenského maliara a litografa Karola Ľudovíta Libaia (1816 – 1888)

17. januára

– stotridsaťpäť rokov od smrti vynikajúceho maliara a vynálezcu Jozefa Božetecha Klemensa (1817 – 1883)

– deväťdesiat rokov, čo sa v gurskej Czarnej Góre, kúsok od Ždiaru na poľskej strane Tatier, narodil sochár Ľudovít Korkoš (1928 – 1992), ktorý sa vo svojej tvorbe inšpiroval ľudovou výtvarnou tradíciou, plastiky a súčasť interiérov vystavoval často aj v zahraničí

18. januára

– dvestotridsaťpäť rokov od narodenia profesora jazykov a vlastivedných predmetov na evanjelickom lýceu v Bratislave Mateja Daniela Ševrlaia (1783 – 1840)

19. januára

– sedemdesiat rokov od smrti nezabudnuteľného správcu Matice slovenskej Jozefa Škulitého (1853 – 1948), jazykovedca, literárneho vedca, historika, doktora honoris causa Karlovej univerzity; v roku 1947 ho súdili za kontakty s vládou prvej Slovenskej republiky, proces zastavili pre jeho vysoký vek: mal už deväťdesiatštyri rokov

– pred dvadsiatimi piatimi rokmi prijali Slovenskú republiku do OSN ako sto osemdesiaty štát, vztýčili našu zástavu a rečnil tam Milan Kňažko, vtedajší minister zahraničia

– pätnásť rokov od smrti básnika a radcu mladých poetov Vojtecha Kondrôta (1940 – 2003)

– pred piatimi rokmi umrela stálica slovenskej tanečnej piesne Melánia Oláryová (1928 – 2013)

(jč)